

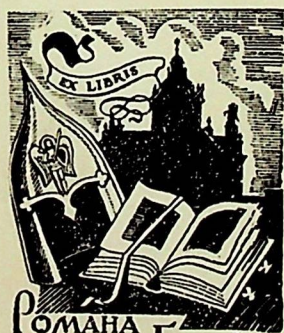
МОЄ РЕМЕСЛО · СВЯТОСЛАВ КАРАВАНСЬКИЙ

TULA-online.org

МОЕ РЕМЕСЛО • СВЯТОСЛАВ КАРАВАНСЬКИЙ

РОМАНА ГЕНИК-
БЕРЕЗОВСЬКОГО

СВЯТОСЛАВ КАРАВАНСЬКИЙ
М О Є Р Е М Е С Л О

СВЯТОСЛАВ КАРАВАНСЬКИЙ

М О Є Р Е М Е С Л О

ПОЕЗІЇ

УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА
В ЛОНДОНІ

ЛОНДОН 1981

TULA-online.org

SVIATOSLAV KARAVANSKY
MY TRADE
(Assembled Poems in Ukrainian Language)

© 1981

Published by:
UKRAINIAN PUBLISHERS LIMITED
200 Liverpool Road, London, N1 1LF

Усі права поширення у будь-якій формі
без дозволу Автора і Видавництва, або
без подання джерела, заборонені.

All Rights reserved. No part of this publication may be
reproduced or transmitted, in any form or by any means,
without permission of the Author or the Publishers,
or without quotation of the source.

З друкарні Української Видавничої Спілки в Лондоні
Printed in the United Kingdom by Ukrainian Publishers Limited,
200 Liverpool Road, London, N1 1LF

ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ

Поезії... Що ще можна сказати про Вас, крім того, що Ви самі про себе говорите?

На мою думку поезія не потребує коментарів, пояснень і тлумачень. Приміток потребує, і я їх даю.

Єдине, що треба сказати тут, це скласти подяку тим чесним людям, які взяли на себе місію переслати мої рукописи з-поза залізної завіси у вільний світ. На жаль, назвати їхні імена я не можу.

Хай же ці поезії, вийшовши у світ, подякують згаданим добрим душам тим, що будитимуть у серцях людей повагу до людських чеснот і зневагу та гнів до всього дикого, злого, жорстокого.

Щасливої їм дороги!

А в т о р

Колюмбія

24.6.80.

П р и с в я т а

Кому плід роздумів болючих
І цвіт натхнення присвячу?
За мить життя, як вир, кипучу
Гарячим словом відплачу?
Чий дивагідний вчинок мужній
Нераз в неволі осоружній
Я до дрібниці уявляв,
Чия снага, чие горіння,
Чий дух — пекли мое сумління,
А образ — думку окриляв?

* * *

Понад Сибіром сонце сяло
І з неба синього всміхалось
Тайзі зеленій.

У кільці

Кількох озброєних бійців
Каміння в насип залізничний
В тяжкій невольничій журбі
Возили тачками раби.
І, день скінчивши трудівничий,
Ішов по шпалах гурт дівчат
Та став підходить до солдат.
Отут в одному з них хижацька
Кров звіра й вибухла гидка:
— Назад! — ревноу солдат і хвацько
Заклацав зброєю в руках

— Кругом, бо тут нема дороги! —
Спинивши гурт, сказав убогий
Та вірний раб тупих »вождів«.
Счинився лемент.

Передати

Не можу я, яких дівчата
Лише не говорили слів:
Образливо-влучних, лайливих
Та безсоромно-справедливих!

Безмежно-пристрасні жінки!
Що міг цей виродок бридкий
В безсиллі злоби вам сказати?

— Назад! Стрілятиму! — ревів
І, осормлений, пустив
В повітря чергу з автомата.

Не угаваючи клясти
Злиденну тупість хамоти,
Хитнулася дівоча лава,
Звернувши з лінії в рівчак . . .
Одна йно дівчина русява
З дерзливим викликом в очах,
Відкривши рвучко у нестямі
Дівочих грудей білі плями,
Рішучим кроком підійшла
Під чорну цівку автомата
І в очі деспота-солдата
Глузливо кинула:
— Стріляй!

Спинились тачки.

Тихо стало.

Дерзання духу викликало
На бій без всякого страху
Ненавість і злобу людську.
А ми дивилися й мовчали:
Кастрати!

Телепні!

Раби!

Живі муштровані гроби!
Чом, доле, зневажаєш мало
Й караєш мало нас — мужчин —
Живих додатків до машин?
— Тебе хто тільки звіра любить? —
Дівочий голос пролунав —
Цілує, ніжить і голубить
Гидку подобу дикуна?

Ще мить і цівка автомата
Хитнулася в руках солдата
Й упала з брязкотом до ніг.
Звірячу лють і дику силу
Тендітна дівчина скорила
Рвучким потоком слів палких!

Була прекрасна в ту хвилину
У жінці втілена людина!
Я заздрю тому юнаку,
Який цю дівчину струнку
Цілує у сміливі очі
І ділить з нею вдвох любов —
Він рай на світі віднайшов.

* * *

Тобі — окрасо сил жіночих —
Я присвятив моїх думок
Натхненням сплетений вінок.
Тобі, що в цівку автомата
І в очі звіра-дикуна
Без страху глянула.

О, мати!

Свята природо чарівна!
Не дай мені нічого в світі,
Лише ту силу — так уміти
Відверто, мужньо, без вагань
Неправду у житті зустріти,
Вогнем рішучости горіти,
Кипіти муками дерзань!
Тобі, гнітючих дум розрадо!
Моя надіє і порадо!
Тобі присвячую цей плід
Самотніх, безнадійних літ.

Тобі, що мужне гнівне слово
І серця юного биття
В одне з'єднала почуття, —
В один гарячий поштовх крові, —
І ним народжені діла
З горінням юности злила.

Рудник Матросова
1954

Д Ж Е Р Е Л А

З НАРОДНІХ УСТ

УКРАЇНО, УКРАЇНО!

Україно! Україно!
Моя ти батьківщино!
За тебе я, Україно,
У клітці, мов пташина.

В тюрмі сиджу, в вікно гляджу —
Свободи дожидаю . . .
Батько старий, мати стара,
Чи стрінемось — не знаю . . .

Стоять столи, сидять судді —
Все слідчі й прокурори —
Скажіть, що хлопець винуват,
Закрийте протоколи.

Сибір, Сибір, далекий край!
Сибіру — не боюся!
Сибір пройду, назад вернусь,
З дівчиною оженюся!

ПРИМІТКА АВТОРА

Маючи на думці у циклі «Джерела» зробити поетичний огляд джерел своєї творчості, автор не втримався від спокуси включити до цього розділу кілька народніх пісень, записаних з уст учасників Визвольних Змагань 1941-51 рр.

ЯК УМРУ, МОЯ ЛЮБА ДІВЧИНО . . .

Як умру, моя люба дівчино,
То посій на могилі цвіток,
Ізплети мені, люба дівчино,
Із бузини бузовий вінок.

Ізплела б тобі, милий, віночок,
Щоб душа була вірна тобі,
І все буде тобі щебетати,
Як щебечуть в гаю солов'ї.

Ти був бідний — тебе полюбила,
Багача я собі не взяла,
По твоїй я дорозі ходила,
Через тебе — себе прокляла.

Як тебе забирали в в'язницю,
За тобою слідочком я йшла —
Мене варта в тюрму не пускала,
Я на варті одержу рвала.

Ой, не плач, не журися, дівчино!
Ой, не плач, не тужи, не сумуй!
Тільки прошу тя, люба дівчино,
Біле личко своє пошануй!

МОРЕ МОВИ

Коли я зібраних з дна моря
Коштовних перлів бачу цвіт,
Мов зачарований говорю:
— Які багатства має світ!

Той, хто шукав у рідних звуках
Думкам у світ найкращу путь,
Той зна, яка блаженна мука
На дно ок'яну слів пірнуть.

Немов нурець, що дар природи
На світ виносить із води,
Поете!

Так в устах народу
Дно моря мови віднайди!

Рудник Матросова
1953

РУШИВ ПОЇЗД В ДАЛЕКУ ДОРОГУ . . .

Рушив поїзд в далеку дорогу,
Сколихнувся вагон і помчав,
І останній я раз подивився
На те все, що так вірно кохав.

Ти сумна на пероні стояла,
Вітер чубом твоїм колихав,
На очах твоїх сльози тремтіли,
Ти ридала — я важко зітхав.

Вже давно минув рік з того часу,
Як смерека шуміла в гаю,
Ти схилила голівку на груди
І стихенька шептала: — Люблю!

Коли поїзд в далі загуркоче,
Пригадаються знову мені
Звук гітари у місячні ночі,
Поцілунки гарячі твої.

Прощавай, моя люба дівчино,
Бо я їду в далекі края,
Може, верну, а, може, загину —
Ти, дівчино, про мене згадай!

Ходить смерть понад наші окопи,
Кулі страшно над нами свистять,
А мені вже тепер однаково,
Вже не страшно в бою умирать.

Кров дзюрчить із болючої рани,
По шинелі стікає в траву,
Я цю пісню для тебе співаю,
Бо напевно вже скоро помру.

МЧИТЬ ВПЕРЕД ЗА ВАГОНОМ ВАГОН
(Переклад)

Мчить вперед за вагоном вагон
З диким зойком чавунної мови —
Спец-етапом іде ешелон
У тайгу неосяжну з Ростова.
Замітає снігами состав,
Сива паморозь вікна покрила,
З нами разом і вітер співав
Нашу пісню, сумну, як могила.

Приспів:

Не журися, любов моя,
Що далеко від тебе я,
Повернусь я негаданно,
Присягаю тобі!
Хай жорстокий мій вирок!
Нехай!
Тільки ти не журися — чекай!
Я в журбі за коханням твоїм
Відшукаю тебе!

Тут на кожному вагоні — замок,
Замість ліжка м'якого — дощина,
І киванням журливих гілок
Нас вітає сосна і ялина.
Серед круч та безмежних снігів,
Де простерлися води Байкалу,
Де бродяга виходив з тайги,
Нам ця пісня іти помагала.

Приспів:

РІДНА МОВА

Мово рідна!

Чому я люблю

Дзвін твоїх влучно сплетених тонів,
Що прийшли до мистецьких салонів
З вуст селян, що орали рілля?

Чи тому, що в красивих словах
Прославляла ти царство тиранів
І під брязкіт ганебних кайданів
Дух покори вселяла в серцях?

Ні, люблю я тебе не тому,
Що служила царям і магнатам,
Тим, хто хтів наш народ спрямувати
У неволю та вічну пільму.

Полюбив я і щиро люблю,
Рідна мово, за те твої тони,
Що рабів безіменні мільйони
Вклали душу у тебе свою.

Горе й радість співали в піснях,
Беручи не за морем натхнення,
А в турботах і праці щоденній
І в прославлених битвами днях.

Ще й тепер можна часто почути,
Як співають пісні запорізькі:
»Яром йде Дорошенкове військо,
А на горі женці жито жнуть«.

Мав нагоду нераз я стрічати
Хор людей випадкових в вагоні:
»Розпрягайте — заспівував — коні,
Та й лягайте — гримів — спочивать!«

За одвічну стихію твою,
За твое немудроване слово,
Я шаную тебе, рідна мово,
І, як кращого друга, люблю.

Благовіщенськ
1956

ВСІ ЛЮДИ — ЛЮДИ, ХАЙ ТАМ ЩО!

Чи змусить чесних бідарів
Хилити голову хоч що?
Раб йде в ярмо до владарів,
Ми ж раді злидням, хай там що!
Хай там що, ми — ніщо!
Тільки з праці й маєм що,
Чин і ранг для нас не скарб,
Скарб — людина, хай там що!

Дарма, що простий в нас обід
І пишно вбратись нема в що,
Не розкіш красить білий світ,
А честь людська, нехай там що!
Хай там що, нема в що!
Блиск фалшивий — казнащо!
Чесний, хоч і в світі він,
Цар царів, нехай там що!

Коли йде лорд, навколо рух,
А ми й питаєм:
— Через що?
Дарма, що з ним півсотні слуг,
Він дурень з дурнів, казнащо!
Через що, хай там що,
Лорд пихатий — казнащо?
Маєш, друже, власний глузд?
Смійся з лорда, хай там що!

З малого прища буде цар,
Чи князь, чи граф, чи хтознащо,
Та чесний не іде бідар
До нього в службу, хай там що!
Хай там що, принц — ніщо!
Герб і титул — казнащо!
Гідність, глузд та бідна честь
Вящі рангом, хай там що!

Всі думи в нас про інший час,
Який настане, хай там що!
Той час, коли царем землі
Буде правда і більш ніщо.
Хай там що, більш ніщо!
Час цей прийде, хай там що!
Всі люди людям на землі
Братами стануть, хай там що!

Т. МУР

ХОДІМ ЗА МОРЯ!

Дівча, ходім
Крізь бурі й грім
За моря зі мною вдвох!
Ні лють вітрів,
Ні шторму гнів
Не зачинить серце в льох!

Душа коханням сповнена ущерть!
Життя — з тобою!

А без тебе — смерть!

Вагання геть!

Ходім!

Крізь бурі й грім
За моря зі мною вдвох!
Ні лють вітрів,
Ні шторму гнів
Не зачинить серце в льох!

Чи був наш дім
Для нас своїм?
Кожен з нас робив панам . . .
А тут ярма
Між хвиль нема,
Тут життя належить нам!

Ніхто не лає нас, не задрить нам, —
Забудьмо землю!

Слава небесам!

Вагання геть!

Ходім!

Крізь бурі й грім
За моря зі мною вдвох!
Ні лють вітрів,
Ні шторму гнів
Не зачинить серце в льох!

ДРУЖИНІ У ДЕНЬ П'ЯТИДЕСЯТИЛІТТЯ

Оце вже, значить, п'ятдесят?
Тут щось не так . . .

Пильніше гляньмо:

Хіба не вчора на лимані
Човни ми брали напрокат?

І чи не вчора перше ВИ
Ми першим ТИ пересипали,
Коли в поезії шукали
Бальзам для серця й голови?

Хіба не вчора у листах
Із Риги, Вільнюса та Львова
Нас хвилювало кожне слово
І мислі кожної зигзаг?

Хіба не вчора вчений клір
На хтозна-ким ученій раді
Являв свою підступну радість,
Лихий збудивши поговор?

Хіба не вчора я заслаб,
І не одужавши, поїхав,
Перемінивши рай наш тихий
На безконечний цей етап?

Хіба не вчора нас на мить
Життя звело у зак-вагоні,
Щоб незаписаним в законі
Смалким цілунком опалить?

Хіба не вчора я твої
Читав одеські телеграми
З останнім БУДЬ від батька й мами
На передсмертному одрі?

От я й записую: Явас,
Ростов, Таруса, Нальчик, Потьма . . .
Якраз і вийде тих півсотні,
Що так підкralися невчас.

Та нам дивитись не назад!
Нас жде нове тисячоліття —
Часи розкуті та просвітлі
Без зон, донощицтва і зрад!

Сосновка
Грудень-75

НАД СЛОВНИКОМ РИМ

Голосу й духу божественний витвір!
Чом твої звуки мій розум полонять?
Чи не тому, що в дзвінкому їх ритмі
Час віддзеркалив правічні закони?

Рим і глаголів карбовані тони!
Скільки розради, утіхи і щастя
Вас у стрункі шикувати колони,
Місце призначене кожному класти!

Чуючи вчених невігласів осуд,
Сам собі думаю:
— Десь, може, всею
Слів-одноруків ворущу я стоси,
Час і папір так без діла марную?

Ні, це неправда!
Від тих, хто шукає,
Мати-природа не має секретів:
Пошук це дослідна нива безкрая,
Пошук це крила творців і поетів!

Вічноживий, вічноюний глаголе!
Ти уособив гармонію світу —
В спілці з тобою свій розум і голос
Людство гартує од віку й до віку!

Кожен твій наголос, пауза, рима,
Кожне сполучення, зрощення, вислів
Через віки поколінням нестиме
Мудрість безсмертної творчої мислі!

Рим-одноруків карбовані лави!
Вам зустрічати століття прийдешні!
Вічно хай правнуку мозок буравить
Музика й ритм ваших звуків чудесних!

Всі, хто в живому кохається слові!
Цю недописану вивершіть казку!
Хай вам щастить на цій стежці жертовній
Більше від мене уміння докласти!

Богова думко!

Як нині для мене,
Стань і для них ти криницею щастя!
Будь їм за компас, служи одкровенням!
Клич у сміливій воскреснути казці!

Сосновка
Літо-75

ДО МЕРТВИХ І ЖИВИХ

ХРЕСТ БАТЬКОВІ

Коли, пірнувши в думи швидкоплинні,
Я бачу цвинтар чи могильний пагорб,
Враз про синівську згадую повинність —
На батьковій могилі звести надгроб.

Пробач мені, небіжчику безрадний,
В моїм естві воскреслий рідний батьку!
Що я в строку у »зрілої« громади
На цей обов'язок не збив достатку.

Бо хто ж учив мене душевним словом,
А деколи і згідним з честю ділом,
Що є шляхетне, гідне, поступове,
А що є прояв хамства й звіросили?

Тому й не зміг я вийти в людоводи,
Такі тепер звичайні та шановні,
Хоч саме там знайшов би був нагоду
Свою синівську сповнити обов'язь.

Отож, пробач, небіжчику мій перший,
Що я життя дописуючи повість,
Звів пам'ятник тобі у своєму серці,
А ще на цих двох клаптях паперових.

Нехай усі, хто звик до обелісків,
З паперу цього, як з плити, читають,
Що ти весь вік плекав у серці іскру
Лихому злу не датись на поталу;

Що покладався весь свій вік на працю,
Що чесний був за всякої умови,
Що, попри всі погроми розбишацькі,
Любив і пісню рідну й рідне слово;

Що ти не був жорстокий, заздрий, мстивий,
Що не вдававсь ніколи до диктату,
В очах же злих, неситих і чванливих
Був »диваком«, »святим«, »простакуватим«.

Тож будьмо, батьку, й далі диваками!
Я, як і ти, прожив свій вік в дивацтвах.
І, щоб жила про тебе добра пам'ять,
Цей хрест твоїм же виздобив багатством!

Барашево
Травень-79

ПАМ'ЯТНИК МАТЕРІ

О, найрідніша серед всіх жінок!
Чи можеш ти пробачити мені,
Що, й раз не бувши на твоїй могилі,
Я мало сам не згиб на чужині?

Бо хто ж мені нові прищепить гени,
Щоб я байдужим став до злого зла,
Вітав би радо безпардонний тиск,
Хвалив кайдани, гніт, батіг та кріс?

Щоб, знай, згинався перед злом дугою
І тим в громаді набував ваги,
Щоб, правді підкорившись на словах,
Брехню та підступ обернув на фах?

Де міг би я таку придбати вдачу,
Коли її нема у нас в роду?
Невже водою може стати кров,
А страх заступить розум і любов?

Отим-то, найрідніша серед рідних,
У тебе на могилі я й не був,
Та образ твій у ті далекі дні
Мені нераз являється у сні.

Ти завжди з батьком, (а коли й без батька),
Як президент сімейний та прем'єр,
Як лікар, і кравець, і кулінар,
Мій перший на віку готуєш старт.

І ще я бачу: на постелі Божій —
Вже на самім порозі небуття! —
Ти вимагаєш точного знаття,
Коли, і хто, і як мені pomoже!

Про це не годні внукам розповісти
Ні мідь, ні скло, ні мармур, ні граніт;
То хай вже краще йде цей вірш у світ
І забуття нехай воює з хистом!

Барашево
Травень-79

ОРИСИ (Ірині Сенік)

У темній хащі лісу вікового,
Де вічний присмерк виглушив траву,
Де тільки і росте, що гриб убогий,
Натрапив я на квітку польову.

Сухого ґрунту відшукавши клаптик,
Зросла вона на зло усім табу —
Хай тільки сонце тут засвітить раптом
Бодай якусь часинку на добу!

Тендітний цвіте степових просторів!
Про що ти сниш у нетрях лісових?
Який тебе тут вітер запроторив
Рости, як символ обріїв яєних?

Тобі б щоранку митися росою,
Впиватись сонцем, вабити комах . . .
Так ні ж . . .

Тепер милується тобою
Постійна сіра сутінь у корчах.

Навіщо, не збагну, примхливий вітер
Заніс сюди твоє гнучке стебло?
Прирік тебе рости, цвісти й пахтіти
Там, де ніщо й ніколи не цвіло?

Усякий раз, згадавши чорну хащу,
Пригадую я квітку чарівну
І сам себе щораз питаю:

— Защо

Судив їй Бог так мало талану?

Його шляхи для смертних — таємниця,
А втім я хтів би знати, що за знак?
Чого мені ночами часом сниться
У нетрях лісу зрослий дикий мак?

Сосновка
1974

ДИТИНІ

Не потурай ніколи злим
І не ставай по боці злого,
Нехай нещасного й слабкого,
Нехай і скривдженого злим!

Бо злий свою покаже злість,
І, як його не підфарбовуй,
Не вчи, не школь і не виховуй,
Він злом на ласку відповідь!

І доброту твою, твій дар, —
Мій чистий серцем, щирий хлопче, —
Він опоганить і розтопче
І вийде з нею на базар!

Він злий не тільки тим, що злий,
Він ще й лукавий, завидющий,
Він серцем страшно холоднющий,
Байдужий, лютий і скупий!

Злий скрізь і завжди раб нутра,
Він глузд віддав у рабство шлунку
І задля власного рятунку
Стежки нечесні вибира.

Між злих і сам ти станеш злим,
Одвикнеш мислити помалу,
З лихим примиришся на часом
І трупом зробишся живим.

Гляди ж душі не убивай!
Простись з усім, що йде од злого
І на крутих життя дорогах
Ніколи злу не потурай!

Сосновка
Листопад-72

ДРУЖИНІ НА ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ

Не утиха на морі хвиля,
І вислизає з рук кермо,
А ми, нап'явши парус білий,
Знай, пливемо та й пливемо.

Шаліють шторми, плачуть рифи . . .
(Якби ж то наш спинити рейс!)
Та все дарма: ні яв, ні міфи
Не змусять нас лягти у дрейф.

Чого ми тільки не здибали
На своєму жеребі-шляху?
І безпардонність, і опалу,
І лють, і здирщину лиху,

І глум, і заздрість, і погрози,
І підлі наклепи, і тиск,
Фальшиві псевдодрузів пози,
І злостунів шалений виск.

А гори-скелі під водою,
Такі неждані та страшні?
А час, коли відклавши зброю,
Сиділи ми на міліні?

Та хай яке страшне те море,
Для моряка воно, як дім, —
Він тут свою фортуну творить
І тут знаходить свій Олімп.

Жартує доля із здоров'ям?
Цей риф нам треба обійти:
Лікуймося щирою любов'ю!
Корімося чарам доброти!

І в час, коли свій дар безцінний
Несе нам осінь золота,
Хай світлий усміх опромінить
Твої нескорені уста!

Сосновка
Січень-77

ЩАСЛИВОЇ ДОРОГИ!

Юнацький вік це час збирання,
Це рейд судна до відплиття,
У небезпечне мандрування
Крізь штормовий ок'ян життя.

Коли ти хочеш бути дужим,
Здоровим, мужнім та твердим, —
Горілки не вживай, мій друже,
Ніде, ніколи і ні з ким.

Горілка кволить наше тіло,
Вона руйнує волю й дух
І робить з нас своїх безсилах,
Нездібних ні до чого слуг.

І ще затям: З юнацьких років
Не вчись вживати тютюну —
Ця звичка робить ненароком
З курця руїну потайну.

Ми часто чуємо:
— Мужчина?

І щоб не пив та не курив?
В цій думці власну порожнину
Ховає вбогий примітив;

Бо вартість мужа не у тому,
Що він слугує животу —
Горілку глушить без утоми
Й шука в курінні смакоту;

Мужчина той, хто духом дужий,
Хто не скоряється чуттям,
Хто тілу ласому не служить
І хто керує тілом сам.

Мужчина той, що насолоду
Шука не в стравах і питві,
А в тому, щоб скорить природу,
Здолати сили світові.

Цих слів коротких сенс і правду
Збагни, мій друже, вже тепер,
Щоб на віку твій дух назавжди
У власнім тілі не помер!

Андзьоба
1957

ІВАСЮКОВІ

Ой, чия ж це на цвинтарі
Могила чорніє?
Не щебече соловейко,
Тільки вітер віє.

Ти признайся мені,
Звідки в тебе ці чари:
Що лунають пісні,
Та не гинуть печалі?

Найстаршого спитай, вітре,
З холод-краю ката:
Що та пісня завинила,
Що її розп'ято?

Ти признайся мені,
Звідки в тебе ці чари:
Відлунали пісні,
Та не гинуть печалі?

Повій, вітре, повій, дужий,
Та розкажи світу,
Защо його скатовано,
Защо його вбито?

Ти признайся мені,
Звідки в тебе ці чари,
Що покою та сну
Не дають яничарам?
Чом твої тони
Ніж у серце законам,
Ніж у серце законам стокатів?

Колюмбія
12.6.80.

ІСКРИ ЛЮБОВИ У МОРІ НЕНАВИСТИ

САМОТНІСТЬ

Важко одному у думках і прагненнях
Правду нестямно любити святу,
Йти до верхів ще ніким недосягнених,
Ставити мрії людські за мету.

Важко без відгуку в душах привітного,
Без товариства, без дружніх розмов,
Твердо триматись шляху заповітного,
Серед ненависти сіять любов.

Друга благаю у долі самотньої, —
Брата і спільника творчих дерзань:
Разом долати нудьгу і мертвотняву
В світі неволі, брехні та знущань.

Рудник Матросова
1952

* * *

Уночі, коли сном глибоким
Засипає тюремний двір,
Лину я, загубивши спокій,
У країну казкових мрій.

Бачу я серед хвиль туману
Ніжну, лагідну, чарівну
Невідому свою кохану —
Безталанну свою весну.

Де ти?

Хто?

І коли зустріну
Чистий погляд очей твоїх,
Відшукаю за мить єдину
Щастя,
радість,
натхнення,
сміх?

Магадан
1955

ПОРАДА

Щоб іншого перемогти,
Переможи самого себе
І не лякайся там, де треба,
Шляхами зречення іти.

І ще одне:

На голос світу,
На кепкування злі юрби
Одну йно відповідь роби:
Не помічай — вони ще діти,
Зречися їхньої хвальби.

Та не зрікайся лише надій
І дум, що душу напосіли,
І тих святих, які з могили
До нас доносять голос свій.

Жагучий вир думок та мрій
В тобі пробудить силу духу,
І будуть, як пророка, слухать
Народи мудрий голос твій.

Рудник Матросова
1953

ІСКРА

Затамує молоді стремління
І фантазій політ гальмує,
Погаси у душі горіння,
Поривання на бій гамує.

Остуди полум'яну душу,
Тільки іскра нехай одна
Не згасає.

За неї мусиш
Пити чару гірку до дна.

Бо надійде коли жаданий
День здійснення шалених мрій,
З іскри блискавкою повстане
Невгасущий вогонь святий.

Не згасити його тиранам!
І кайданами не окуть!
А тим часом тамує, коханий,
Гніву правого грізну лють.

Рудник Матросова
1953

З. Т.

Не жалій мене за те, що з бою
Повернувся безталанним бранцем,
Побратався з горем та журбою,
Долі-зрадниці не став коханцем.

(Чом у битві лютій та жорстокій
Не загинув я, як сотні друзів?
Не знайшов у домовині спокій?
Не зацвів калиною у лузі?)

Не жалій!

 Бо жаль душі живої
Не наснажить гнівом нездоланим,
Не запалить дух хисткий до бою
І дерзанням подвигу не стане.

Не жалій і не ганьби святого
До свободи дужого стремління!
Не жалій ніколи і нікого!
Жаль це лік для кволого створіння!

Рудник Матросова
1952

МУЗИКАНТОВІ

У дзвінкому ок'яні звуків,
У безсмертних ладах життя
Угамуй, друже мій, розпуку
І неволі гіркі чуття.

Вічноюних мелодій силу
Серцю втомленому натхни,
Мріям дай розгорнути крила,
Незбагненні навіюй сни.

Хай в глибинах душі живої
Мрійнолагідна, ніжна гра
Незгасанну любов потроїть
До свободи, краси, добра.

Друже мій, продзвени по світу
Срібним тоном гучних октав!
Слав красу, почуттям зігріту,
І життя безконечне слав!

Рудник Матросова
1955

ТИША

Де і коли, наче з мсря безкрайнього,
Мрії та сни виринають принадливі?
Замки казкові життя незвичайного?
В замках казкових — красуні привабливі?

Майже забуті обличчя та образи,
Ніби живі повстають, усміхаючись,
Перше кохання у спогадах сто разів
Душу шматує, журбу навіваючи?

— Де і коли? — запита необізнаний
З тишею ночі нічим непорушною . . .
В тиші нічній, як годиною пізньою
Все завмира після праці бездушної.

Чую в тій тиші рев моря бурхливого,
Шепіт трави у степах незаораних,
Мову квітневого вітру грайливого,
Співи дівочі в просторах міжзоряних;

Бачу — блимких блискавиць грізне сясво,
Чую землі струс від грому нежданого,
Стогін підбитого звіра кривавого,
Гомін повстання, ніким нездоланого.

Мрії рожеві, думки неприховані!
Сни неповторні, нав'язні тишею!
Кров з мого серця у вас заримовано,
Вами живу, причащаюсь та дишу я!

Магадан
1955

ПІСНЯ

Далеко, далеко закинула доля
Єдину порадицю — пісню мою,
Де в горах похмурих панує неволя,
Де гніт і сваволя у дикім краю.

О, пісне стокрила, лети через гори,
Крізь хмари й негоду шляхами орлів,
У синьому небі, в безкрайньому морі
Забудьмо з тобою країну рабів.

Де бурі й тайфуни, де грози гримучі,
Де з вітром говорить стихія морська,
Де шторми ревучі, де хвилі кипучі,
Яких не скорила порода людська.

Рудник Матросова
1955

ІРИС

Дружині

Лагідний цвіте!
Ірис многотерпний!
Мав би я владу над мовою в світі,
Я б тебе звав не ірис, а безсмертник.
Справді ж бо!

Словом ІРИС або ПІВНИК
Годі віддати суть рис твоїх дивних —
Скільки б тебе не топтали чобітьми,
Скільки б не мучили — знову ти квітнеш!
Знову чаруєш добу передсвітню!

Квітко воскресна!
Мій друже і зброе!
Словом дзвінким обернувшись чудесно,
Линеш ти з краю до краю луною!
— В час, коли друзів обступлять постами,
Квітів безсмертних топтати не дам я!
Другим цвітінням для милого стану!

Юність крилата!
Це слово до тебе!
Всім, хто не хоче свій квітень проспати,
З льоху підземного рватися треба!
Сходьте!

Зростаєте суцвіттям барвистим!
Подвигам мужнім та помислам чистим
Жар свого серця віддайте до іскри!
Зрійте!

До сонця тягніться уперто!
Хай на ланах сараною обжертих
Сходять і множать свій рід многотерпний
Квіти безсмертні!

Володимир
1971

М О С П Е М Е С Л О

МОЄ РЕМЕСЛО

Кинути слово, щоб бомбою стало!
Кинути слово, щоб мури трясло!
Кинути слово, щоб всіх хвилювало!
Кинути слово — моє ремесло!

Думку родити, щоб совість будила!
Троїла мужність і нищила зло!
Щоб маяком негасущим світила!
Думку родити — моє ремесло!

Горе-недолю зазнати жорстоку,
Мук незліченне прийняти число,
Власну мізерність збагнути глибоку,
Вічно страждати — моє ремесло!

Кинути слово і думку подати!
Гостру, як бритва, і чисту, як скло!
Муку страшну і жорстоку зазнати!
Світ обновити — моє ремесло!

1956

* * *

Коли натхнення пломенисте
Прийшло в злиденний мій куток
І дивоглядних, і барвистих
В умі накликало думок,

Питаю я тоді:

— Пігмеї!

Кайдани всує куючи,
Навіщо серце Прометея
Замкнули, гади, під ключі?

Даремно все!

Через кордони,
Дроти, в'язниці, заборони
Воно засяє, як маяк!
І вам же, вам же — вбогодухим,
Служителям злоби та скрухи
До щастя й волі вкаже шлях.

Магадан
1955

СМЕРТЬ ТИРАНА

Коли негадано й неждано
Душі людської правий гнів
До страти деспота-тирана
В Москві-столиці засудив,

Заметушилась дика згряя
Продажних деспотових слуг:
— Невже свавілля більш немає
Ані насильства, ні наруг?

І на далекому край-світі,
Між сніжних сопок Колими,
Захвилювались вражі діти
Брехні, неправди та пільми.

Рудник Матросова
1954

* * *

До Вас, навітники зловісні,
Новітні лицарі злоби,
Звертаю я свій голос грізний —
Чи Ви схаменетесь коли?

Чи голос правди не зворушить
Сухих зачерствілих сердець?
Не присоромить чорні душі?
Не зірве з Вас добра вінець?

Шалійте деспоти-тирани,
Кати любови і добра!
Даремно!

Вас від влади п'яних
Меч справедливости скара!

Рудник Матросова
1955

ЛИСТ ДО ЦК

Перед знайомством попрошу пробачення,
Тон буде гострий, обурений, збуджений,
Я — політв'язень державного значення,
Вами на смерть передчасну засуджений,

Той, що згинався під мокрими шпалами,
Шлях залізничний в тайзі прокладаючи,
Гриз мерзлу землю руками охлялими,
Траси каналів в ґрунті прориваючи;

Той, хто залізо, вугілля та золото
В шахтах, отруєних газом, викопував,
І, переможений працею й голодом,
Ліг спочивати навіки під сопкою;

Той, хто, безвинно так тяжко покараний,
Тінню блукав на загибель приречений,
Не умивався, спав вічно під нарами,
Хліб не щодня діставав недопечений;

Той, хто заводи, мости, гідроелектростанції
Зводив голодною смертю примушений . . .
Будьмо знайомі!

Хоч раз без інстанції
Пару питань наболілих порушимо.

Будьте ласкаві!

Внесіть трохи ясности!
Ви — світового братерства апостоли,
Друзі прогресу, науки, гуманности —
Хто дав вам право на масові розстріли?

Хто дав вам право, знеможених працею,
Волі позбавлених, в'язнів знедолених
Кулями стріти за те, що жебрацькою
Платою ката були невдоволені?

Ви — соціальних законів прибічлики —
Дайте з марксистської точки пояснення:
Хто дав вам право свавіллям пригнічених
В місті Норильську стріляти ув'язнених?

Може, Вам шкода зробилося Берії,
Що так майстерно стріляв, не вагаючись,
Й ви почали катувань нову серію,
Танками мирних трудящих вбиваючи?

Ви, що турбуєтесь долею «гнічених»
Негрів, малайців, індусів, що 'ж нікуди,
Хто дав вам право вивозити лічених
З Криму татар і калмиків з Калмикії?

Хто дав вам право рсзбійницьким примусом
Люд з України вивозить мільйонами?
В рабство людей гнати цілими сім'ями,
Це за якими людськими законами?

Ви, що про дружбу народів торочите,
Що ви принесли народам Прибалтики?
В тюрмах Сибіру їх знищити хочете?
Кращої вам не придумати тактики!

Що вам до посміхів світу презирливих?
Вам би як хутче ввійти у історію!
Знищити всіх вільнодумців настирливих,
Ввести в життя нісенітну теорію!

Ви, що в двадцятому віці культурному
Світ здивували дикунством небаченим,
Рідну країну прославили тюрмами,
Дику й страшну відновили кріпаччину!

Як себе смієте звать гуманістами?
Правди, свободи та думки гонителі?
Ви — братовбивці з руками нечистими,
Зрадники мас і народів гнобителі!

Відгородившись кремлівськими стінами,
Хочете втримати владу багнетами?
Знайте ж: не вдасться вам вийти невинними —
Сіявши вітер, що жати будете ви?

Запам'ятайте сваволі апостоли:
Владу дикунським насильством породжену
Не порятують ні вбивства ні розстріли,
Ні рабовласництво вами відроджене!

В серці народу, кайданами скутому,
Праведний гнів, як та буря, прокинеться,
Згинуть тирани з сатрапами лютими,
Прапор свободи над тюрмами здійметься!

Я не пророк, ні, я просто зацькований
Диким свавіллям студент недошколений,
Разом з народом своїм закатованим
Вашої смерти-загибелі молимо.

Я й не Галан, що за пайку підвищену
Плюнув на Папу в безсиллі духовному,
Ні, я ваш раб, за малим що не знищений,
Плюнув на вас в понятті безумовному!

Хай же фігура Христа-іскупителя
Зіркою стане для мене провідною!
Як не скорили ви слово Учителя,
Так не згасить вам і думки свободної!

Духу не вбили Ісуса натхненного
Лицарі римських поганських диктаторів,
Так не здолати і гніву шаленого,
Гніву народу сучасним плантаторам!

Рудник Матросова
1954

П. Г. Т.

Силу дала нам природа незміряну —
Пристрасть жагучу у слові натхненому,
Ніжність та щирість чуттями навіяну,
Духу нестримність у гніві шаленому.

Друже з числа сьогочасних апостолів!
Правди-добра оборонцю безоглядний!
Як лежите Ви з дружиною в постелі,
Матір стару залишивши без догляду?

Чи не ворушиться совість прихована
В серці хоч раз та любов'ю зігрітому?
Чи не питаються діти Вас:

— Хто вона?

Покритка давня в лахмітті новітньому?

Онде під тином, побита й знеславлена,
Крадеться нишком страшною примарою?
Хто вона, тату, і защо покарана?
Защо бездушними дітьми оставлена?

Погляд свій вбік відвернувши від матері,
Сльози в очах приховати чи в силі Ви?
Мужній поете!

Трибуне!

Ораторе!

Той, який правду обстоює сміливо!

Силу дала нам природа незміряну,
Пристрасть жагучу у слові натхненному,
Ніжність та щирість чуттями навіяну,
Духу нестримність у гніві шаленому.

Тюрми, кайдани, тортури та розстріли
Не подолають ту силу гартовану,
Тільки на вкритій перинами постелі
Буде вона передчасно похована.

Магадан
1955

* * *

І Достоевський, і Толстой
Людей просвердливши глибоко
Своїм багатодумним оком
Рекли нам істину: — Герой
Не той, хто гордий та пихатий,
Хто хоче роль в житті зіграти,
Будь-що, а здивувати світ,
Не той оновить лик суспільства,
Хто марить про нові насильства,
Ненависть сіючи та гніт.

.
.

З'єднавши з власними думками
Пророчі вислови мужів,
Як можу я миритись з вами —
Закони гробсбухгалтерів?
З життя взяли ви тільки атом,
Одну йно грань — як той анатом,
Що бачить в шлунку суть життя. —
Під пункт цей підвели канони
І пхаєте, мов скарб, мільйонам
Не мисль, а мислене сміття.

.
.

— Пізнай себе самого, друже,
І надто не пишайся дуже.
Цю мудрість, писану для нас
Творцями книг талановитих,
Перш, ніж безглуздий крок робити,
Згадаймо з вдячністю нераз.

3.12.56

У АЛЬБОМ

Коли пишу в альбом дівочий,
Чому тремтить моя рука?
Чому сльоза туманить очі
І біль у серці виника?

Невісто!

Сестро!

Жінко!

Мати!

Навіщо доля без чуття
Тебе спровадила за ґрати,
Забравши радощі життя?

Магадан
1955

ДУБИ

У туманній безодні віків,
У дрімучих цілинних лісах
Рід могутній селився дубів —
Краєвидів первісних краса.

Дощ і вітер, мороз і туман,
Сніг та сирість метелиць і злив,
Спека, гаряч, сльота, гураган —
Хто-но тільки той рід не корив?

І ніхто від дощу не ховав,
Чи від вітру дубків ранній цвіт,
Тільки тиснули всі, хто як знав,
Затуляючи сонце і світ.

Скільки сутічок було, боїв
І жорстоких за сонце змагань!
Не один з того роду зогнив,
А з тих трупів живився бур'ян.

Споміж сотень і тисяч дубків,
Що росли в ті далекі часи,
Одиниці принесли з віків
Силу гарту і велич краси.

Всі, хто хоче дубами рости,
Хай змагається чесно в житті:
Тільки так їм удасться дійти
Заповітної людства мети.

Копальня Матросова
1953

МРІЙНИКАМ

Колись в юнацьку мрійну пору

Я світ гадав пізнати з книг:

Перечитав поезій гору,

Та так і не дізнався з них,

Чого на світі слід шукати?

Кудю йти? Кого питати?

І що найперше у житті?

Добро?

Свобода?

Правда?

Дружба?

Відвага?

Слава?

Влада?

Служба?

Чи, може, комплекс почуттів?

Кохання?

Ніжність?

Злоба?

Впертість?

Ненависть?

Підступи?

Відвертість?

Тепло сердечне?

Доброта?

Чи лють жорстока і крута?

Чи, може, сенс життя це гроші?

Багатство?

Розкіш?

Надбання?

Чи щастя в світі це сім'я?

І як увесь цей світ хороший,

Неначе пісню — пісняру,

Скорити правді та добру?

Такі питання баламутні
Гніздилися в юній голові,
І ти, читачу мій майбутній,
Шукання маєш не нові:
Ці сторінки перегортаєш
Й тієї ж мудрости шукаєш,
Яку колись шукав і я,
Та я її пізнав пізніше
Не з книг у кабінетній тиші,
А з муки власного життя.

* * *

Читачу, на одну хвилину
Свою я оповідь спину:
Десь, може, ти шукаєш, сину,
Як долю взять до рук свою?
Облиш цей зошит.

Нецікава

Ця сповідь видається тобі.
Коли ти мариш про закони,
Чини, посади, пантеони
Даремно часу не губи
І голосу мерця не слухай:
Цей сказ про змаг людського духу
Складаю я лише для тих,
Хто серцем у багно не ліг,
Хто грошей зневажає владу,
Хто доброзичливий в житті,
Хто в щиросердій доброті
Знаходить втіху та розраду,
Хто правду любить над усе
І у своїй душі несе
Незгасне полум'я любови
До всіх принижених, німих,
Хто молодий, але готовий
На жертву в міру сил своїх...

Лише для цих сердець спасених,
Цей потік слів та дум натхнених,
Ця з серця виющена кров, . . .

.

Отож-то слухай кожне слово
І зміст глибокий відчувай:
Не вір вождам облуднословим
І марно смерти не шукай
Ти не породжений для смерти:
Уникнути її, не вмерти
Тобі призначено.

Живи!

Даремно-марно голови
Не підставляй за щастя ситих!
Коли ж юнацькі поняття
Тебе покличуть за життя,
За честь, за правду-віру битись —
Вгамуй горіння молоде! —
На тебе подвиг інший жде!

.

Не будь пихатий, гордовитий,
Не вчись і сильному служити
Над братом влади не жадай,
Прощай убогому, слабкому,
І заздощам — чуттю лихому
У серці квітнути не дай,
В одежі не шукай розради,
Ні в кого не питай поради,
Усе в житті вирішуй сам,
Не будь ні в чому мавпеням,
Земного тіла зменшуй владу,
Ніколи не дружи з вином,
Горілкою та тютюном,
Любити брата май засаду,
Задармо мухи не чіпай
Й себе в обиду не давай!

Яким би ти не був спокійним,
Сердечним, добрим та незлим,
Оборонятися надійно
Учися словом дошкульним;
У слові духу грізна сила,
Що нам природа прищепила,
У слові — зброя майбуття!
Гостри, гартуй її щоденно —
Ще будуть у виру шаленім
Бої на смерть, не на життя!
Люби усе живе на світі,
Шануй людей талановитих,
Убогодухих зневажай
І, зневажаючи, прощай!
І знай, що не для насолоди
Тебе дух вічності творив:
Ти мусиш матері-природі
Достойних виростити синів —
Відвертих, ніжних, чулих, дружніх,
Твердих, відважних, дужих, мужніх,
Таких, що плин наступних літ
Змогли б любові підкорити,
Добру і правді відчинити
Широку й сталу браму в світ.
Отак, читачу мій незнаний,
У своєму серці незгасаний
Вогонь прийдешшя пробуди
І поки в юній голові
Ще світлі прагнення живі
І до змагання дух твердий,
Без жесту присвяти життя
Шляхетній мрії майбуття!

Рудник Матросова
1954

В. ШЕКСПІР

ДОВЕРШЕНІСТЬ ПОКРАЩИТИ
НЕ МОЖНА

Сріблити срібло, шліфувати лід,
Веселці додавати зайвий тон,
Фіалковий надушувати цвіт,
Або шукать оздобу для лілей,
Або блиск зір свічками прикрашать —
Смішне, даремне й марне заняття.

В. ШЕКСПІР

ЖИТТЯ

Завтра, і завтра, і завтра, і завтра
Плетуться чередою день за днем
До грані, що її накреслив час;
А на шляху до смерти світять нам
Всі наші вчора . . .

Гасни свічко!

Край!

Життя це привид, це артистів гра,
Які, сказавши і зігравши роль,
Йдуть геть зі сцени; це безумця річ,
Який белькоче, казиться й кричить
І все без змісту.

СОНЕТ

Не згоден я з тобою, о, Шекспірі!
Не все пусте і марне у житті:
В людських серцях живе кривавий звір,
Проте і там є винятки святі.

Мільйон живе, страждає, умира,
Й лише з одним між ними дружить Бог —
Із тим, який збагне шляхи добра
У череді подій, віків, епох.

Життя для нього має глузд і зміст,
А світ для цього обранця — слуга,
Святій меті віддавши сили й хист,
Він дух людський від смерти зберіга.

Хай він живе.

Святі його шляхи.

Не люди — Бог простить йому гріхи.

ШЕЛЛІ

ОЗИМАНДИС

Я чув від тих, хто їздив за моря:
— В пустелі біля двох уламків ніг
Лежить в піску гранітний лик царя,
Чий усміх злий та брів недобрий збіг
Засвідчують, що примхи владаря
Прадавній скульптор добре розумів,
Сміявся з них, відбивши в правді рис,
І написом на підмурку довів
Свій глум, свою зневагу і відчай:
»Тут цар царів лежить — Озимандис, —
Гляди, мудрець, на твір мій і ридай!«
І більш ні слова.

А округ руїн
Простерся німо неозорий край
Пісками запошених рівнин.

М І Ї М А Н І Ф Е С Т

НА ОДЕРЖАННЯ КАЛЕНДАРІКА

Мій календарю п'ятдесят і сьомий!
Холодний мого віку рахівниче!
Який букет подій ще невідомих
Таїш в колонках знаків символічних?

Ти записав частину того часу,
Який мені накреслено прожити,
Продумати, проснити, прозмагатись,
Прогаяти, проскніти, промолитись.

Прожити як?

Щоб кожна мить минуща
Була б і сил моїх і хисту проба,
Щоб дум моїх жага незагасуща
Прийдешні опромінювала доби?

Чи так, щоб святкувало тільки тіло,
Відгородившись мискою сметани
Від всякого змагання, жертви, діла,
І тільки пілґ шукало б копійчаних?

Щоб з мужности щодня складав я іспит,
Або, щоб мирно спочивав на лаврах?
Горів би у огні живої мислі,
Чи власним щастям затуливсь од правди?

Мовчить життя хронометр безсловесний,
Простершись вишиванкою знаків,
Йно я молюсь, щоб той, хто шлях мій креслить,
Зі мною був у кожному русі й факті;

Щоб не цуралась мого товариства
Свята до злого зла непримиренність,
Мій хист, мій глузд, і доброта, і пристрасть,
І з добротою збратане натхнення.

Сосновка
Січень-77

МАНІФЕСТ

Хто, маючи з природи чуле серце,
Не снів про світ без примусу і зла,
Про рівність прав, про волю, про братерство,
Про царство втік без міри та числа?

* * *

Коли ти хочеш світ новий творити,
Передусім спитай у себе:

— З ким?

Чи з тим, чия душа добром огріта,
Чи з тим, хто серцем славиться лихим?

Неситий, гордий, злий, черствий, підступний
Не заснує у світі храм добра —
Із чистих дум твоїх такий наступник
Йно те, що служить злу повибира.

Не клич і тих в дорогу із собою,
Хто слабшого, де можна, зневажа,
Хто гнеться перед дужчими дугою
І йде за тим, кого еднає лжа.

З коліна злих не підуть добрі діти,
В роду лихих не явиться святий,
Отож, хто хоче світ новий творити,
Шукай серця з печаттю доброти.

За тим, хто чулий, хто добром огрітий,
З кінця в кінець весь світ перешукай,
І дай братам названим зрозуміти,
Що їм одним земний судився рай.

Усіх, котрі твоїй повірять мові,
У дружню світову збратай сім'ю —
Хай, кодексом своїм зробивши совість,
Взір доброчестя людям подають.

Родина зразу буде невелика,
Зате з віками виросте числом . . .
(Пливіть у вічність повноводі ріки
Людських сердець, окрилених добром!)

Де тьма потомків, всяке може статись —
Ануж з їх кола вийдуть шахраї,
І вродиться убивця і диктатор?
Таким не буде місця у сім'ї.

Минуть століття.

Рід на ноги стане
І згодом власне царство закладе . . .
О, мрійнику!

Ти мариш про світанок?
Дорога піддається тим, хто йде.

Отож, хто з добрим народився серцем,
Вже нині дбай про той далекий час,
Коли в громаді згоди і братерства
Зародиться ядро грядущих рас!

Сосновка
Листопад-76

ПРИТЧА ПРО РУЧЕНЯТА

Коли, хто сушить голову свою,
Чи злий, чи добрий крок зробити,
Я словом притчі роздум переб'ю, —
Бо що ж, коли не слово, нас просвітить?

* * *

Було це, кажуть, ніби за царя,
Жив коло тата з мамою синочок;
В очах батьків їх первісток — зоря,
Що мило так сміється і белькоче.

Раз батько, будши з грішми на торгу,
Взяв та й купив квиток у лотерею:
— Дасть Біг і я не гнутимусь в дугу,
І більше не ходитиму в лакеях!

Приніс додому і дає жоні:
— Ануж і справді станемо багаті!
Не весь же вік нам порпатись в багні
І у чужій тулитись хаті!

Дні йдуть та йдуть . . .
Звичайно, як в сім'ї.

Десь, кожен знає, що таке дитина:
Доглянь, розваж і нагодуй її,
І проліта, як мить, найдовша днина.

От мати, щоб забавити дитя,
Дає йому квиток у руки:
— Бався!

Сама ж обід доводить до пуття,
Щоб чоловік голоден не остався.

Малий награвсь уволю з папірцем,
А потім взяв і пхнув його у пічку —
Ще, десь, не знав, що бавитись з огнем
Це небезпечна і шкідлива звичка.

Аж тут приходять батько і з синею
Гука до хати:

— Жінко! Не барися!

Біжи-но по горілку в гамазей —
Ми виграли з тобою десять тисяч!

Глип у шухляду — папірця й нема,
— Він у малого! — схаменулась мати,
І вже занепокоєна сама,
— Де папірець? — питає у хлоп'яти.

Маля киває пальчиком на піч,
Мовляв, оце ж він і горить — дивіться!
Кому тепер поставиш могорич,
Коли квіток став попелом у пічці?

— У пічці? — лоб у батька змок —
Кров вдарила в лице і тут же збігла —
Сокиру хвать і ручки сину цок: —
Хай зна, які з папером ігри!

Не доведи, о, небо, впасти в гнів!
Бо потім, як не кайся, — не поправиш;
Що розум творить протягом віків,
Руйнує миттю злоба і ненависть.

Коли був суд (світ платить злом за злість!)
Мале хлопча благало слізно:

— Тату!

Зроби мені знов ручки, як колись . . .
І мало, що не всі, хто в залі, плакав.

Було й мені, скажу, не по собі,
Коли почув про страсть таку від когось —
Які ж бо ви нещасні та слабкі,
Хто в своєму серці живить духа злого!

* * *

Коли твій вищий провід — доброта,
Затям, що зло росте корінням з плоти,
І, тільки втявши владу живота,
Ти спиниш наступ зла в своїй істоті.

Сосновка
Грудень-76

ВАЖКО

Важко каліці в числі чемпіонів
На олімпійський зійти п'єдестал;
Важко боліти про долю мільйонів
Там, де йно чарка у всіх на устах.

Важко, чужої не знаючи мови,
З гордим сусідом укласти союз;
Важко учити не страхом, а словом
Тих, хто притерсь до невідомих уз.

Важко, не вмівши дружити й брататись,
Спілку укласти на тисячу літ —
Спробуй, не будиши в душі дипломатом,
В людях будити прихилля й привіт!

Важко неробу зробити старанним
І до порядку привчить нехлюя;
Важко пігмею збороти титана
І обезсмертити власне ім'я.

Важко без голки та нитки — руками —
Вишити, хай і простенький, узор;
Важко йти в ногу з твердими борцями
Тим, хто все в світі віддасть за комфорт.

Важко тваринності Хама з природи
В кодексі Чести знайти попертя —
Спробуй підбити на прою і на подвиг
Тих, які ситого прагнуть життя!

Важко закоханим в борщ і сметану
Стати на захист духовних скарбів;
Важко очолити хвилю повстанню
Тим, хто симпатій не має в юрбі.

Важко ченцеві упитись жагою
І многогіршних зажити утіх;
Важко іти на зухвалих війною,
Ставши в чолі боягузів тупих.

Важко подвижництво взяти за приклад
Тим, хто байдужий до правди й добра —
Спробуй історії кинути виклик
Поки ти в рабстві у свого нутра!

Сосновка
Квітень-78

МАЙЖЕ ПАРАДОКС

Хворе дитя засліпущої слави —
Вічноживее людське честолюбство!
Ти закладаєш і нищиш держави,
Твориш страшні на землі душогубства!

Вабиш царів до штурвалів імперій,
Множиш еліту народів і націй,
Учиш мільйони новітніх Сальєрі
Хай там хоч що домагається овацій!

Впрігши до праці невтомних учених,
Світу й буття відкриваєш секрети,
Повниш бійцями спортивні арени
І до пісень закликаєш поетів!

Сієш прокльони, читаєш казання,
Правиш молебні й гучні панахиди,
Щепиш, як віру, низьке вихвалання,
Зводиш на трупах склепи й піраміди!

Радиш владикам та їхнім шаманам
Світ у підступні втягати інтриги,
Мужнім, як щастя, даруєш кайдани
І на святих накладаєш вериги!

Страх скільки праці ти робиш даремно!
Слава ж не всім виявля свою приязнь:
Тільки-но з тих і росте її плем'я,
Хто про добро та про людськість боліє.

Той, що ділає з любови до справи,
Творить і мислить з любови до людства,
Той мимоволі доможеться слави,
Хай і не тлить його ржа честолюбства.

Той же, хто славу зробив своїм Богом,
Чом і вдається до зла і неправди,
Той у віках не заслужить нічого,
Скільки б не марив про мідь та про лаври.

Поки творіння й діла знакомиті
Внуки й віки не обходять поклоном,
Буде у марній комедії світу
Рватись до слави мільйон за мільйоном.

Сосновка
Травень-78

ЗАСТОРОГА

*Коли я бачу бій полків,
Що йде на смерть, не на життя,
Я знаю, — хто б там що не плів —
Це б'ються розум і чуття.*

Має кожна із смертних істот
В серці, мозку, крові та костях
Поколіннями топлений стоп
З міри глузду та міри чуття.

Наше Я це гібрид двох начал,
І, без ліку мішаючи їх,
Творить небо, природа і час
Безліч вдач і талантів людських.

Хай як рясно на світі племен,
За всі чвари між ними й тертя
У одвіті один лише ген:
Міра глузду та міра чуття.

І від міри цих ознак буття
Світ став двох визнавати синів:
Сина глузду — владику чуття,
Й сина плоти — раба почуттів.

Діти глузду!

Симпатій палких
Не шукайте у слуг почуття
І не пніться здобути у них
Славу, успіх або визнання!

І пророком у слуг живота
Сину глузду не бути повік —
З ним повториться драма Христа,
Клан же Юди примножить свій лік.

Всі, хто стелить дороги добра!
Стережіться Голгофи-гори!
Там рихтує вам хрест раб нутра,
Щоб розп'ясти і вивести з гри.

Сосновка
Травень-78

ХРАМ НАУКИ

Н. Л.

Є храм, куди простує сила
Сердець, окрилених добром,
Чий образ доля позначила
Високим та ясним чолом:

Це ті, хто має в серці іскру
У фактах бачити зв'язок,
Хто суть речей виводить з мислі,
З тверезих істин, не з казок.

Хто з них хоч раз до храму вступить,
Пробуде там до схилку літ —
Не з тим, щоб воду м'яти в ступі,
А з тим, щоб гризти знань граніт.

І хай який старий він буде,
Не гасне жар в його очах, —
Не старіють у храмі люди!
Душею кожен з них юнак!

Що ж то за храм, який збирає
Меткі до розвідок уми,
Що світлом істин відвертають
Навалу тупости і тьми?

Це храм науки.

Тут відвіку
Справляє месо сіль землі —
Без неї світ наш був би дикий,
А ми — нікчемні та малі.

Жерцями там мужі науки,
Хто наступ поступу веде,
Хто рушіям дарує руки,
А людству — серце молоде.

За це добром їм платять смертні,
І кожен молиться на храм:
— Твори, шукай і мисли, жерче, —
Життя і прю полегшуй нам!

А втім природа є природа, —
Між пасік бджіл є гнізда ос, —
Один шукає і знаходить,
А інший хоче мати пост.

Тому під храмом тиск великий
Хвальків, нездар і жерунів:
Їх вабить слава стоязика
І мучить заздрість до жерців.

І тим, що я собі дозволив
З лябораторним віком жарт,
Я мав на думці духом кволих,
Для кого храм — колода карт.

Сосновка
Січень-77

НАПЕРЕДОДНІ ІГРИЩ (Сценка)

І. Чинченкові

Стародавній Рим. Підземелля Колізею. Загратована келія для в'язнів, призначених на пожертя левам. У келії двоє: Пастир (християнський проповідник) та Жрець-відступник (поганський жрець, що відійшов від поганства і визнав релігію Христа).

ЖРЕЦЬ-ВІДСТУПНИК

Послухай, богослове, завтра страта,
Он, чуєш??

Леви рикають голодні;
Погром на християн для Риму — свято,
Тоді, коли для нас це перст Господній.
І що б ти думав тлить мене й задачить?
Ти ніби не святий і не апостол,
Однак, коли глагол Христа тлумачив,
До тебе люд валив, забувши острах?
Служив і я колись у храмі Зевса —
Ще перед тим, як сам схилився до Бога, —
Щодня юрба патрищіїв та плебсу
Збиралася край нашого порога.
До Зевса страх умів я викликати,
Бо знав, коли в яку ставати позу,
Мав голос-грім, а ще величні шати;
Про славу Зевса тільки й дбав мій мозок.
Ти ж на таке, неначе і не здатен:
Негордий, тихий . . .

Словом, . . . жовторотий.
Аж ні: до тебе йдуть та йдуть сектанти,
Тоді, коли до мене — без охоти.

ПАСТИР

Бач, слово Боже має йти від серця . . .
Кому у кров зайшли людські чесноти,
Хто справедливий, добрий і відвертий, —
Найкраще світ до віри захопить.
Та ж проповідь, яка не має іскри,
Сердець не вабить.

ЖРЕЦЬ

Хто ж про це не знає?
Невже ж чужа моїм казанням пристрасть,
І річ свою не з тих я слів складаю,
Що й ти?

Отці ж духовні та віряни
Тебе, знай, хвалять.

Що це, як не чари?

Та ба!

Мій зір ніщо не затуманить!
Ти — ворожбит!

ПАСТИР

Отак нас заздрість тьмарить!
Я просто кроку не роблю без Бога
Й на раду з Ним стаю в своїй молитві.

ЖРЕЦЬ (собі)

Не може обійтись без духа злого,
Хто влазить в душу християн так хитро.

ПАСТИР

Для мене Бог і суд і нагорода.

ЖРЕЦЬ

Мені вже не один казав служитель,
Що успіх твій і нам і Богу шкодить.

ПАСТИР

О, заздросте!

Не хтів я говорити,
Та небо нас все 'дно розсудить завтра:
Палку і голосну Господню правду
Ви — подорожці — робите сухою.
А суша віру й сушить.

ЖРЕЦЬ

Подорожець?
Це слово вперше вчув я щойно.

ПАСТИР

Той, хто у серці має іскру Божу,
Стоїть, мов скеля, до кінця за правду,
Кому ж її бракує, той-но прагне
Так чи інак убрати царську тогу
І володіти світом.
Тільки й того.
Я зву їх подорожцями.

ЖРЕЦЬ

О, небо!
Ти впав у ересь.
Це й дитині ясно.
Тебе анатемі віддати треба,
І то негайно.

ПАСТИР

Що?
Мене?
Нещасний!
Того, хто найзавзятіше, найшпарче
Ніс Божу правду до людей?

ЖРЕЦЬ

Зухвальче!

Від Бога хочеш ти підвестись вище,
І, щоб сліпу наситити гординю,
Своїх братів опльовуєш найближчих.

ПАСТИР

О, схаменись, уперте сотворіння!
Не зводь хули даремної на брата!
І то коли?

Напередодні страти!

ЖРЕЦЬ

Якраз тому, щоб смерть зустріти чистим,
Таких, як ти, я знати більш не хочу!
Анатема тобі, поганче злісний!
В обійми зла . . . в обійми пекла скочуйсь!

ПАСТИР

О, Господи!
Навіщо сієш сумнів
У мудрості твоїй та провидінні?
Невже ж це Ти схиляєш заздрудумців
Мій кволий дух піддати пробі нині,
Коли настав мій час іти до тебе?
Невже не досить має свідчень небо
У вірності моїй?

КЛЮЧНИК (*входить*)

Велів наш ватаг
Вас на вечерю левам готувати.

(*Завіса*)

Сосновка
Лютий-78

ПРО ГРИЗЬ ТА БОЛІ НІ МУР-МУР!

ДРУЖНЕ СЛОВО

Навіщо нам читають Платона
І долю Всесвіту рішать,
Коли ми дурня-солдафона
Не в силі й трохи вгамувать?

Коли чабан колгоспний свинський
Ганя на власні парники
Синів традицій яacobинських
Садити редьку й огірки?

Навіщо мріять про велике,
Коли в буденному житті
Ми — боягузи безязики,
Овець збіговисько святих?

Фабрика Берія-Матросова
1955

О. А.

На день 17.10.78.

Летять за днями в Лету ночі —
Минає осінь . . .

Йде зима.

І хочеш того, чи не хочеш,
А смуток душу обійма.

Та хай-лише листопад-місяць
Сімнадцять раз махне крилом,
Як я оцих поезій низку
Сердечним виповню теплом.

Чого ж бо ще й шукати в світі,
Як не сердечности й тепла,
Щоб на обличчях від привітів
Весела усмішка цвіла?

Щоб ні у травні, ні у червні
Пульс добрих діл в душі не глух,
І щоб до зір ясних крізь терня
Наш гордий поривався дух?

Щоб нас не старили турботи
І не сушило «гир» та «гир»,
Щоб від суботи до суботи
Між нами спокій був та мир?

Щоб молоділи рік од року
І ми, і ті, що змінять нас,
І щоб тримали руки в боки,
Де й сам Макар телят не пас?

Щоб нас під дату цю стославну
Святковий стіл не раз ще звів,
Щоб дідько взяв злобу й ненависть,
А лють і заздрість здав в архів?!

Сосновка
1978

БЕРЕЗНЕВА ГІПНОГРАМА

Чому, як березень надходить,
Не можу я, хоч лусни, спать?
Чи не тому, що наша стать
Ще трохи й зовсім вийде з моди?

Бо де ж це, в дідька, правда в світі?
Жіночий день на рік один,
А решта триста з гаком днів,
Виходить, дні чоловіків?

Не знаю, хто завів цей звичай,
Та тут, я бачу, щось не так,
І вже давно потрібен акт,
Щоб втяти долю чоловічу.

От я й майструю гіпнограму
До Ір і Гань, до Лар та Нін:
— Вітає вас з нагоди свята
І хоче днями розмінатись
Ваш чоловік, і брат, і син.

Для вас це жертва невелика,
І вам запишеться в актив:
Візьміте триста з гаком днів,
А день віддайте чоловіку!

Тоді б ото у місяць пік
Спокійно б спав без задніх ніг
Ваш друг, і брат, і чоловік —
Емансипований навик!

Сосновка
Лютий-78

НОВОРІЧНИЙ ЗАЛП

Колись творились чудеса!
Скажім, не все з харчами гладко —
Бере чудесник ріг достатку
І хліб, як груші, витряса.

Якби ж і я ті чари знав,
Тоді б і сам явив феномен:
Одним листом геть всіх знайомих
На старті року привітав.

На жаль, не знаю чарів я,
І в переддень Нового року
Поймає сум мене глибокий
Від каверз мого житія.

Самі дивіться: лист один,
А в Києві, Москві й на Потьмі
Я маю щирих друзів сотні,
Кому належить мій уклін!

* * *

Своїх привітів перший залп
І поцілунків ніжних скриню
Я шлю, звичайна річ, дружині,
Як сюзеренові — васал.*

*) Я й досі, бачиш, не змінив
Ще вік двадцятий на тридцятий
І не зробився телепатом,
Щоб розумітися без слів.

Такого я не втну зв'язку —
Гіпнолисти та гіпнограми
Моєї не сягають тями —
Це ніби торг з котом в мішку!

Хай уст її не покида
Веселий сміх і теплий усміх,
Хай завжди дружить з нею успіх,
Як з нареченим молода!

Коли ж вона зачує залп
Моїх святкових поздоровлень,
Хай іменами їх доповнить
І привіта такий загал:

Усіх, хто бореться за мир,
Хто прав людських адепт завзятий,
І хто не хоче, щоб гармати
Взяли дикунство на буксир;

Усіх, хто взявся за списи,
Щоб АКТ ЗАКЛЮЧНИЙ не накрився,
До демагогії не звівся
І не зійшов, бува, на пси;

Усіх, хто й досі ще гребе
І сходить потом на галері,
Хто совість випхати за двері
Не зміг примусити себе;

Усіх сестер, усіх жінок,
Які з галер рідню чекають,
(Хто-хто, а ти ці мандри знаєш
Із свідчень власних печінок!)

А подруг слова та пісень
Хіба я можу обминути?
Нехай женуть від себе смуток,
Бо це для всіх веселий день!

Удач і благ Ірині К.!
Ніяких драм і жодних зморщок!
Хай Коля вирветься якскорше
З обійм шпитального пайка!

У джунглях тигрів і реторт
Низький уклін Лісовській Ніні:
Я їй дарую в цій хвилині
Умовний новорічний торт!

Тієї ж миті на Чуні
Хай Дід-Мороз, що мчить до Пашки
З батьками вихилить півпляшки
На згадку про колишні дні.

Хай пані 'Лена і Тарас
Щасливі будуть і здорові,
А їх сусіда — пан Зиновій —
Оберне слабість на гаразд!

Де сонна Клязьма протіка,
Нехай мій залп для тих лунає,
Хто й досі ритм сердець вивчає,
А передовсім — для Юрка!

Натхнення і життєвих сил
Поету, що лицює Рільке!
Хай циклом з добрий том завбільшки
Освітить творчий небосхил!

Долинь мій залп і до Дніпрян,
І вчувши мову есперанто,
Опорожни привітів лантух
У хаті щирих слободян!

Стривай-стривай!
А Вінніпер?
Хай дружній гурт і там відчує,
Що я не трачу порох всує
І вчених не забув колег!

Хай в спорті молоді щастить!
А надто з компасом у лісі!
Ануж хто-небудь з них на Місяць
Сьогодні-завтра полетить!

Прошу пробачення у всіх,
Що, хоч і втримався від штампу,
Та кожного окремим залпом
Я поздоровити не зміг.

Зате на ваші всі листи,
І навіть більш — на гіпнограми,
Бодай двома-трьома словами
Зумів-таки відповісти.

Крилатих буднів, пишних свят
Усім без винятку бажаю,
Хто ж за північним ще Дунаєм —
До рідних повернутись хат!

До дідька шліть досаду й жур,
Бо цим ви шкодите здоров'ю —
Коли гостей за стіл садовлять,
Про гризь та болі ні мур-мур!

Бокали вище піднесім!
Хай зло і кривду візьме трясця!
Любови, злагоди та щастя
І довгоденствія усім!

Сосновка
Грудень-76

ТРАКТАТ ПРО ЛЯБОРАТОРНИЙ ВІК

Н. Л.

Минуть віки і рід потомків наших
Лябораторним стане кріпаком . . .
Праправнуче!

Протни запону часу
І з днем грядущим предків ознайом!

Десь, і на світ ти прийдеш чи не з колби,
Хапнувши суперздібностей з реторт,
Та вже як прийдеш, (звідки не прийшов би!)
Тебе оточить приладів ескорт.

Хто перед нами: геній, ас, цілинник,
Чи автор космозорних поем?
Багаж душі та тіла тест оцінить
І передасть на розсуд ЕОМ.

Комп'ютер махом опрацює дані:
На що ти здатен?

Нахили які?
Лояльнісні пропише піддування
І вживить гіперпам'яти клепки.

Об тій порі надрозум буде норма,
І щоб тебе до норми дотягти,
В атаку рушить полк лябораторний —
Кислоти, альдегіди та спирти!

Яких-но ти не стерпиш операцій,
Духовних щеплень та ідейних клізм,
Щоб збутися таких 'чужавь хижацьких,
Як ревності, як заздрощі, як злість!

Ще в пелюшках тебе дадуть в науку
До гіпно-теле-відео-машин:
— Хай набива в машинній мові руку
Й гризе ази космічних дисциплін!

Тепер тебе не упізнає й мати,
Бо, вийшовши з лябораторних стін,
Ти станеш поцілунки фільтрувати
І накладеш на серце карантин.

Коли пора настане одружитись,
Тебе на танцях не побачиш — ні!
У вік реторт це буде пережиток,
Забавний спомин про поганські дні.

Нашадки наші геть на всіх планетах
Лябораторний будуть брати шлюб,
Це значить: стій у черзі за білетом
І жди, коли наряд тобі пришлють.

Дарма, що пара родом буде з Марса,
Зате ж і не розлучить вас ніхто, —
Хоч у підземне заховайся царство,
Хоч на Сибір, хоч в пекло літ на сто!

Коли ж хто-будь не скориться декретам,
Що їх розроблять мудрі ЕОМ,
Він в електронні зловиться тенета
І більш не схоче лізти на рожен.

Тому, хто має хист писати твори,
Не треба купувати зайвих брюк:
Йому надішле центр лябораторний
І задум і сюжет з машинних рук.

Епоха колб не знатиме злочинців:
Гріх, як такий, в робочий спишуть брак,
Бо ж легше щось відкряяти в печінці,
Ніж строком виправляти зарізяк.

* * *

Таким я бачу вік лябораторний
Й беру на себе відповідь цілком;
А що Пегас мій любить тон мажорний,
То й скаче просто з мосту Вам в альбом.

Сосновка
Жовтень-76

ЛІНГВІСТИЧНИЙ ЕТЮД

Колись сказав один лінгвіст,
Що війн і чвар не знали б люди,
Якби у кожне слово всюди
Той самий всі вкладали зміст.

Десь, мав він глей у голові . . .
Бо, часом, це ЯКБИ ще й досі
Усякі прикроці привносить
У наші будні кочові.

З глаголом здружений життям
І, стислої шукавши мови,
Я скоротив був довге слово
ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ на ЗАТЯМ.

І то коли?

В жіночий рік!
А ще згадав про світло рампи!
(Отак порине в мовні штампи
І з'їде з глузду чоловік!)

Хтів щось своє сказати я,
А вийшла з того заморока,
Тому й гляджу тепер, як ока,
Щоб блисла сенсом річ моя.

Мораль аж проситься в кінці:
Затямте всі, хто тягне лямку —
Женіть від себе світло рампи
І майте Бога в язиці!

Сосновка
Лютий-75

КУРС НА СОСНОВКУ

Коли, буває, у Сосновці
Твоє продумую турне,
Списать його у співомовці
Щось, ніби штурхає мене.

Якщо не прийде лист із Сочі,
То вже, напевно, з Трускавця,
(Бо бачив я на власні очі,
Що трохи спала ти з лица)

А звідти через три столиці,
(Повівши лік від княжих діб),
Ти візьмеш курс, як і годиться,
Туди, де я жую свій хліб.

Не забувай і про Одесу,
Про море, гори і Кавказ,
А вже тоді на всі колеса
І на Соснівку повний газ!

Отак міркую я в Сосновці,
А як це вийде на яву,
Спишу вже в іншій обстановці,
Коли, звичайно, доживу.

Сосновка
Червень-75

НОВОРІЧНИЙ КАЛАМБУР

Якби я знав секрети йогів
І образ свій міняти міг,
(Пробач мені, серйозний логік,
Умовність викладок моїх!)

Тоді б то я веселий номер
Під перше січня відмочив —
Своїх знайомих незнайомих
Будь-що відвідав москвичів!

Ото б сміха було! (крізь сльози!)
Коли, зібравшись за столом,
Ви б ждали в гості Дід-Мороза,
А я б явився Дід-Теплом!

І, свій являючи характер,
Московський клімат я б змінив,
Щоб і де-юре, і де-факто
Столиця стала містом див,
Щоб, де вже де, а на Луб'янці
Ніхто не мерз і не потів;

Щоб на Арбаті і на Пресні
Росли кокос та баобаб,
Щоб мода МІНІ знов воскресла,
А МАКСІ мохом обросла б;

Щоб кава й чай росли в натурі,
Як нині стебла лопуха,
І щоб де-факто, не де-юре...
А втім...

Побіймося гріха!

Щоб рік жінок забувсь не скоро,
І на відзнаку інших дат,
Усім жінкам, котрим під сорок,
Я втяв би літ по п'ятдесят!

Я б натворив тепла чимало, —
Одно біда, — що я не маг, —
Та добре й те, що жарт нездалий
За вуха якось-то притяг.

Отож, я з вами піднімаю
Веселий новорічний тост,
А те чого у нім немає,
Нехай доповнить Дід-Мороз!

Сосновка
Листопад-75

ЗА РІК — П'ЯТДЕСЯТ!

Хай нас не смутить сивина,
Бо нам ще годі оглядатись,
Ще годі підсум підбивати
Біля спасенного гальма.

Хіба усі з великих свят
Вже відсвятковано уроче?
О, ні!

Нехай там що торочить
Пустий з природи верхогляд.

Ще ж є Великдень і Різдво...
І що то буде за халепа,
Коли в безглуздому вертепі
Своє змарнуємо ество?

На світ глядім з височені,
Як астронавт з безкрайніх далів, —
Від суесловних Сатурналій,
Як від прокази відсахнімсь!

Коли хто рушив у світи
По дорогу цілющу воду,
Невже його привабить подвиг
За копійки на смерть іти?

А втім у цей знаменний день
Облишмо все.

Сьогодні свято —
Дружині рік сорок дев'ятий!
Тут треба музики й пісень!

Сосновка
Грудень-74

В. ШЕКСПІР

ЗІТХАНЬ НЕ ТРЕБА, ЛЕДІ

О, не зітхайте, леді! Вас
Мужчини завжди дурять;
Хто в мандрах свій проводить час,
Тому щастить в амурах:

В розлуки мить, журбу женіть,
Веселі й милі будьте;
Зітханням горя не будіть
І в співах все забудьте!

ШЕЛЛІ

ДОБРАНІЧ

Добраніч?

О!

Це прикра мить,
Що гасить милим радість стріч!
Не йди від мене!

Той, хто спить,
Навряд чи має добру ніч!

Чи можу добрим звати я
Того, хто краде сміх з облич?
Не квапся йти любов моя!
Нехай настане добра ніч!

Для тих, кого кохання жде,
Нічна пора — найкраща річ;
Тому, коли від мене йдеш,
Добраночі мені не зич!

В. ШЕКСПІР

СОНЕТ (154)

Малий Амур, заснувши край води,
Свій смолоскип покинув серед трав;
Аж тут черниці-німфи, як на гвалт,
З усіх усюд і збіглися туди;

І той огонь, що досі без числа
Спалив людських закоханих сердець,
Одна з черниць в Амура й потягла:
Колись-то мусів блудству бути кінець!

Вогонь згасили німфи у воді,
І враз гарячим стало джерело —
В нім хворі лікувались відтоді,
Лише мені воно не допомгло:

Я в нім гасив свою любов.
Смішний!
Що гріє воду, не холоне в ній!

ХТО В СВІТІ НАЙДУЖЧИЙ?

(Переклад)

Хто є на світі сильніший, ніж я? —
Горде залізо до всіх промовля.
— Я буду дужчий — огонь прошипів
Й тут же залізо розпik і спалив.

— Ти в світі дужчий? — озвалась вода.
Плюсь на вогонь . . . Той і душу віддав . . .
— Я, мабуть, дужчий — мороз протягнув
Й воду зухвалу на лід обернув.
— Дзуськи, я дужчий — сказав чоловік,
Хвать за крижину і в льох відволік.

А в підземеллі, відколи, хто й зна,
Діжка стояла міцного вина.
— Я за всіх дужче — сказало вино
Й дужого враз упоїло вино.
— Я за всіх дужчий — сон тихо шепнув:
П'яний господар упав і заснув.

— Спиш, ледацюго! — Це що за мана?
Десь, чи не жінка? О, так! Це вона!
Скочив сердега і сон відійшов . . .
Дужче від жінки ніхто не знайшовсь!

Нью-Йорк
Березень-80

АНГЛІЙСЬКА НАРОДНЯ БАЛЯДА

БУДЬ ЛАСКА ХАТУ ІДИ ЗАЧИНИ!

Підходив веселий Мартинів день —
Забав і розваги час;
До свят господиня пекла млинці
Й варила узвар зараз.

До жінки й каже господар тут:
— Гляди, на підлозі сніг,
Крізь двері до хати мороз іде —
Пішла б зачинила їх!

— Від печі ніяк мені іти . . .
Ти ж бачиш!

Чи ти сліпий?

Хай навстіж хата стоїть сто літ,
Це клопіт не мій, а твій.

До згоди не хутко вони дійшли —
Язик заболів в обох:
До хати двері зачинить той,
Хто перший промовить з двох.

Тут два подорожніх, що йшли повз двір,
Заходять до них на ніч;
Їм дивно: по хаті свистять вітри
І світла нема — в чім річ?

Питають гості:

— Це що?

Корчма?

Чи хлів?

Чи вертеп?

Чи дім?

Мовчить господар, дружина теж
Ні слова не каже їм.

Пиріг з млинцями гостям до смаку,
Вони їх прибрали вмить.
Зітхає жінка — їй шкода страв,
Зітхає, але мовчить.

— Віддячмо — до гостя і каже гість —
За хліб та за сіль сім'ї:
Я зараз ножем поголю його,
А ти поцілуй її.

Сміється другий:

— Яке тут бриття?

У хаті ж нема води!
— А он на печі закипає взвар,
Неси-но його сюди!

В цю мить, як скочить господар наш:
— Ну, це вже не вийде вам!
Дружину мою цілувати тут
І брити себе не дам!

Як скочить жінка й собі за ним:
— Знать, нас розсудив сам Бог!
Будь ласка, хату іди зачини —
Ти перший промовив з двох!

СТРУМОК СВІДОМОСТИ

І. К.

Крізь всі моєї пам'яті архіви,
Через круті пороги забуття
Думок та слів тече струмок примхливий
Й несе уламок Вашого життя.

У тому струмі — перший крок Кирила,
І згодом вість, що він до школи йде,
І спогади про ряжених підпилих,
І Джіоконди личенько бліде.

А ще труди кондиторів майстерних,
І рецептурна міць лікарських трав,
І телеграфами, що дратують нерви,
Коли на карті: пан або пропав;

І римотворчих звуків Одиссея,
Якій лукавство перекрило шлюз,
(Свиня була і лишиться свинею,
Бо що для неї людяність і глузд?)

Струм воскрешає вирваних з лікарень,
А потім їхні проводи у світ,
І поруч із Ельбрусами покарань
Утверджує жіночість та привіт.

З імлі потоку постають Карпати,
Мигтять Хурзук, Одеса і Скадовськ,
І щоб як-краще мужність привітати
Із Ригою змагається Ростов.

Живим у струмі »Махам на балконі«
»Сентиментальні« сняться »мандрівки«,
А на студентську лаву у Сорбонні
Сідають, наче діти, старички.

І, мов з туману, виринає Цюріх,
Де в літаку цілується сім'я,
(Що ж!

У такій ще побуває шкіурі
І той, і той, а, може, й Ви і я).

Де ж, як не тут і взятись афоризму,
Що кари добрі не минуть діла,
І сповненим для мене піетизму
Глаголам МИЧИТАЮ — УСІКЛА?

Тож, як і в творах зрілого Ель-Греко,
Або в шедеврах Гойя чи Мане,
Навряд чи що у струмі розкумека,
Той, хто ні БЕ не тямить, ані МЕ!

Сосновка
Березень-78

ВІЙНА СЛОВЕС АБО КОЖЕН ІВАСЬ МАЄ СВІЙ ЛАС

1

На могорич із ательє
Кость запросив УСІХ, ЯК Є,
Дарма, що дуже тепер модно
Запрошувати ВСІХ ДО ОДНОГО.

Телиця скочила на дах,
Це сталось НА МОЇХ ОЧАХ,
А для редакторів майбутніх
Це сталось У МОЇЙ ПРИСУТНОСТІ.

Коли зруйновано мости,
Тоді НЕМАЄ ЯК пройти . . .
Стривайте, не заходьтесь гнівом:
НЕМА НІЯКОЇ МОЖЛИВОСТІ.

На річ мою, чи йти до гаю,
Дідусь відрік: РОБИ, ЯК ЗНАЄШ.
Десь, він сказати був нездібний:
ДІЙ, ЯК ВВАЖАЄШ ЗА ПОТРІБНЕ.

Коли явився брат з бенкету,
БУЛА ВЖЕ ДРУГА — ЙШЛО НА ТРЕТЮ.
Для наших предків-словолюбів
Це значило: БУЛО ПО ДРУГІЙ.

Всі повчаяки люблять вислів:
ЯКБИ Я БУВ НА ТВОМУ МІСЦІ,
В народі ж не зійшли зі сцени
Живі слова: ЯКБИ НА МЕНЕ.

Колись бійці були — орли!
ДАРМА ЩО НІЧ — у наступ йшли!
Або словами модних причт:
Йшли в наступ, НЕЗВАЖАЮЧИ НА НІЧ.

Охрім у мене їсть і п'є,
Бо він мій родич, ЯК НЕ Є,
А хай цю річ словесник стулить,
Він мовить: ЯК БИ ТАМ НЕ БУЛО.

Якби ж то вік звалити з пліч!
Батьки зітхають: В ТІМ-ТО Й РІЧ!
Буркоче дід: »Як мед, то й ложку!«
А прадіди йому: ОТОЖТО!

Ішовши десь, моя матуся
Казали: Я НЕ ЗАБАРЮСЯ,
А мій знайомий літератор:
Я НЕ ПРИМУШУ ДОВГО СЕБЕ ЖДАТИ.

Устати з ліжка до світання
Ніхто НЕ ВИЯВИВ БАЖАННЯ.
Чи ж так поширяться мисливство,
Коли ніхто НЕ ЗГОЛОСИВСЯ?

Олесь не сіє і не косить,
Бо вже надбав майна ЗАДОСИТЬ...
Пробачте, хліба і манаття
Лесь має БІЛЬШЕ, НІЖ ДОСТАТНЬО.

Така біда, хоч лізь в петлю,
ВІДКОЛИ Я ЗАСЛАБ, не сплю...
Або, як каже мовний раб:
Не сплю З ТИХ ПІР, ЯК Я ЗАСЛАБ.

— Що це з тобою, любий друже?
— Не руш його — ГРИЦЬКО НЕЗДУЖА...
А втім я вжив не ті слова:
ГРИЦЬКО СЕБЕ ПОГАНО ПОЧУВА.

Коли нас просять у свати,
Нам треба ЩОБ ТУТ ЩО іти,
Коли ж Ви позичайло сталий
Вам треба йти ЩОБ ТУТ НЕ СТАЛО.

Сосновка
Грудень-78

2

ОЛЕСЬ ПОКЛАВ СОБІ ЗА ЗВИЧАЙ
Носити одяг робітничий,
Сам дідько й той збагнуть не годе,
Де виробничу ВЗЯВ ЛЕСЬ МОДУ?

Згоріло десять сіл за раз,
А ПОЗАТИМ УСЕ ГАРАЗД,
Або, як каже дехто з нас,
А В ІНШОМУ УСЬОМУ ВСЕ ГАРАЗД.

Нам НЕВІДОМО ЯК І ДЕ
Лоша поділося гніде, . .
А де ж поділося, раз так,
НЕЗНАТИ ДЕ Й НЕЗНАТИ ЯК?

В гостях зустрів я кума вчора —
У нас знайомих спільних — МОРЕ!
О, мовний снобе!
Не бентежся!
У нас не МОРЕ їх, а БЕЗЛІЧ!

Хлоп'я побігло за санками,
А дід йому: СПИТАЙСЯ МАМИ! . . .
Не скаже він, хоч ти вмирай:
У МАМИ ДОЗВОЛУ СПИТАЙ!

Коли Ви кинули курить,
Тоді вже, ХАЙ ТАМ ЩО, — терпіть!
У стилі ж модних балачок:
Терпіть, НЕ ДИВЛЯЧИСЯ НІ НА ЩО!

Не гавкне й разу песик мій,
ПОДУМАТЬ МОЖНА — він німий...
А, може, творче норм мудрящих,
СКЛАДАЄТЬСЯ ВРАЖЕННЯ буде краще?

Об цій морозяній добі
Мій тєсть приперся І СОБІ...
Світ взяв цей вираз під арешт
І каже так: приперся ТЕЖ.

Ідуть на поле копачі
І, ЗНАЙ, співають ідучи, ...
Коли ж це ЗНАЙ псує вам нерви,
Змініть його на БЕЗПЕРЕРВНО.

Комфорт і чистота на пляжі
Для нас усіх БАГАТО ВАЖИТЬ,
А для адептів норм безликих
Ще й МАЄ ЗНАЧЕННЯ ВЕЛИКЕ.

Гулявши ми зайшли на цвинтар,
— Нум, краще підемо ДЕ-ІНДЕ!
Чи, може, Вам до шмиги вислів:
— Ходім КУДИСЬ У ІНШЕ МІСЦЕ!?

— Нема ні хліба ні води, —
Безногий БІДКАВСЯ Ладим,
Або, як радить стиль книжковий:
НА НЕСПРИЯТЛИВІ СКАРЖИВСЯ УМОВИ.

Втекла невістка до небоги,
А тєща: СКАТЕРТЮ ДОРОГА!
За нею слідом ще й тєсть крекче:
— Що ж!

БАБА З ВОЗА — КОНЯМ ЛЕГШЕ!

Антін, дарма, що алкоголік,
Без слова ВВОЛИВ НАШУ ВОЛЮ,
Або у модному звучанні
Він НАШЕ ВДОВОЛЬНИВ БАЖАННЯ.

Про цю подію мій знайомий
За тиждень всіх НАС ПОВІДОМИВ...
Некепський з нього інформатор,
Коли так вчасно ДАВ НАМ ЗНАТИ.

Сосновка
Грудень-78

3

— Юрко! Неси пиріг до хати!
Юрась, річ ясна, РАД СТАРАТИСЬ...
Нема тут дивного нітрішки,
Що він ДО ТОГО ТОРГУ Й ПІШКИ.

Прийшли до Гриця на оселю,
А він НА БОЖІЙ вже ПОСТЕЛІ...
Ще вчора хліб молдов сестрі,
І враз — НА СМЕРТНОМУ ОДРІ.

— Навіщо, брате, впивсь АЖ ТАК? —
Питає свояка свояк.
Видать, не нашої був віри,
Упившись ДО ТАКОЇ МІРИ.

Хай гості вийдуть із села! —
Маруся ДУМКУ ПОДАЛА...
А тим, хто мовні смаки сталить,
Маруся ЗАПРОПОНУВАЛА.

Новий наш шеф — майор Кислиця —
В УСІ ВТРУЧАЄТЬСЯ ДРІВНИЦІ . . .
(Сказати якось не з руки:
Шеф ЛІЗЕ геть В УСІ ДІРКИ!)

Міркують стрижені чуби:
НАМ МАЛО ДІЛА ДО сівби! . .
А стригали й собі:
— Ганьба!
НАС НЕ СТОСУЄТЬСЯ сівба!

Хвалився Петро, що зорі з неба
Він настяга, ЯК БУДЕ ТРЕБА,
За борт жбурнувши страховиддя:
ЯКЩО ПОСТАНЕ НЕОБХІДНІСТЬ.

Старого з війська генерала
УСЕ НАСЕЛЕННЯ вітало . . .
Цабе він, мабуть, чимале,
Коли біжить СТАРЕ Й МАЛЕ.

Вже гості хтіли йти ні з чим,
КОЛИ ЦЕ входить дід Трохим . . .
А де ж ти був, стилісте сквапний,
Із заштамованим АЖ РАПТОМ?

Міцьненькі вина та меди
Демко вживав ВРЯДИ-ГОДИ,
Якщо ж цю річ фільольог зліпить,
Тоді ОД ВИПАДКУ ДО ВИПАДКУ.

Розбився кухоль і баняк,
А з чого ж воду пить, РАЗ ТАК?
Лінгвісти!
Майте на увазі!
Тут вжити слід В ТАКОМУ РАЗІ!

Коли зайшли у коноплі,
Полковник ВИРІС З-ПІД ЗЕМЛІ,
Або в манері мововбивців:
Він НЕСПОДІВАНО З'ЯВИВСЯ.

Тут кожен з нас одержав кошик,
І ТО, щоб знали Ви, без грошей,
Якщо ж стиль снобів Вам знайомий,
Лигніть І ТО й кажіть ПРИ ЧОМУ.

Кобила вбік, як шарпоне,
А Клим І ОКОМ НЕ МОРГНЕ . . .
Твердий, знать, з нього індивідуум,
Раз НЕ ПОКАЗУЄ І ВИДУ.

З комори тягнуть всі безбожно —
НІЧОГО ВДІЯТИ НЕ МОЖНА . . .
А чий це голос на печі:
— Ну, просто, ХОЧ ТИ ГВАЛТ КРИЧИ!

Ура!

Гуляй душа і тіло!
Як міг, СВОЄ ЗРОБИВ Я ДІЛО!
Даруй, словеснику, на слові!
Це ж СВІЙ Я ВИКОНАВ ОБОВ'ЯЗОК.

Сосновка
Грудень-78

ЧИ ТАКИЙ ВЖЕ Я МАЛИЙ?

Мама каже:

— Тільки й чую:

— Що це?

Нащо?

Звідкіля?

Підростеш — тоді спитаєш,

А тепер ти ще маля.

Тато каже:

— Ти не годен

Геть все знати.

Зрозумів?

— Так хіба ж — я їх питаю —

Я замало знаю слів?

Знаю:

йду,

лежу,

співаю,

Гріюсь,

граюсь,

бачу,

сплю,

Бавлюсь,

миюсь,

а ще знаю:

Тата з мамою люблю.

Знаю:
 крісло,
 стіл,
 канапу,
Двері,
 стелю, і вікно,
Знаю:
 як не буду плакати,
Піду з мамою в кіно.

Знаю я штанці,
 сорочку,
І шкарпетки,
 і жакет,
Знаю: буду добрий хлопчик,
Дід пришле велосипед.

Знаю:
 цукор,
 сир,
 сметану,
Гогель-могель і халву;
Знаю:
 тістечко дасть мама,
Хай-но кашку приберу.

Колір знаю я зелений,
Чорний,
 бурий
 і рудий;
— Не підходь! —
 кричать до мене
Мама з татом — Ти брудний!

Знаю кицю і собачку,
Знаю тигра і слона,
Знаю вовка і ведмедя
Й Лис-Микиту хитруна;

Знаю:
літо,
ліс,
дерева,

Знаю:
зиму,
вітер,
сніг,

Знаю:
бігати не треба,
Бо остануся без ніг;

Знаю я, де рот,
де зуби,

Де рука,
а де живіт,

Знаю я,
як спать не буду,
То голівка заболить.

Знаю: ТИХО!
знаю: ДОСИТЬ!

Знаю: ГОДІ!
знаю: ЦИТЬ!

Знаю:
має втерти носик
Той, хто за столом сидить.

Так хіба ж я мало знаю
І не тямлю простих слів,
Що, коли про щось питаю,
Мама каже:
— Ти малий!?

Сосновка
Грудень-72

СПІВАЮ, БО ЛЮБЛЮ ЇЇ...

Н. Н.

Зорі небесні!
Ваш блиск мені милий:
Сяйте! Мигтять у незмір'ї чудеснім!
Вабте до себе мій розум та сили!
Кличте в незнані краї ясновесні!

Люба моя!
Ти мені ще миліша:
Всі мої думи та мрії з тобою!
Юнню твоєю п'янію і тішусь!
Повнюсь від тебе хмільною снагою!

Мила моя!
Ти забрала мій спокій,
Душу мою схвилювала до краю:
Як розповім я своїй ясноокій
Все, що в очах її дивних читаю?

Очі ясні!
Ви не зорі всевічні,
Ви не алмази, топази, сапфіри,
Ви — полум'яне вино довгорічне,
Вами я п'яний без краю та міри!

Очі ясні!
Чарівні мої друзі!
З Вами до мене приходять натхнення:
Серце і розум в єдиній напрузі
Думи в слова одягає вогненні.
З Вами вертаються юности сили,
Лине у прірву недоля та лихо,
З Вами стаю я орлом вільнокрилим —
Ви моя мрія, надія і втіха!
Ви мое щастя і радість єдина!
Вас я кохаю!
За Вас я загину!

Тайшет
1958

Ч. МАККЕЙ

* * *

Для кого всі пісні свої
Складає хор пташок?
Про що співають солов'ї
І жайвір між хмарок?
Що значать щибети твої,
Слівучий дрозде?

Мов!

— Співаю, бо люблю її —
Мою любов!

Дівча!

Що в серці ти таїш?
Секрет повідай свій!
Що значать роздуми твої?
Очей вогонь палкий?
І ніжних співанок рої,
Що так хвилюють кров?

— Співаю, бо люблю її —
Мою любов!

Палкі слова!

Брати мої!

Ми ткали гімн красі,
Коли веснилися гаї
І за лихих часів,
У нас від скрут життя в сім'ї
Є краща з молитов:

— Співаю, бо люблю її —
Мою любов!

ОЧІ

Чому, коли, буває, стріну
Очима очі чарівні:
Блакитні, сірі або сині,
Чому так радісно мені?

І, ніби, враз відчувши крила,
Стаю я мужнім і твердим,
І відчайдушним, і дерзливим
Поетом вічномолодим!

О, очі сині чи блакитні!
Утіхо роздумів моїх!
Мої ви зорі заповітні —
Я — раб від голови до ніг

Тепла, і ласки, і привіту,
І світла, що струмує з вас!
Невже ж мені вас не зустріти?
Невже ваш блиск для мене згас?

Благовіщенськ
1956

В. БРЮСОВ

ЖІНЦІ

О, жінко!

Вічна загадка життя!

Ти — нерозкрита чарівнича книга,
В якій сполучено захопливу інтригу
З глибинню дум та мудрістю буття.

Ти — хміль, що будить нас до дій та ігор
Й пече вогнем наш мозок і чуття,
Але, хто п'є, той славить це пиття,
Хоч терпить мук безжалісну кормигу.

Ти — та, якій простяться всі гріхи,
Промінням зір оздоблена одвіку,
Шляхи твої це Богові шляхи!
Скоряючи природи сили дикі
І кров свою ллючи у боротьбі,
Ми завжди й скрізь слугуємо тобі!

СУЛІКО

(Грузинська народня пісня)

Всюди я могилу шукав,
Де моя спочила любов,
І в журбі ридаючи, благав:
— Де ти, відгукнись, Суліко?

В лісі я побачив сумну
Королеву пишних квіток
І спитав троянду запашну:
— Квітко, чи не ти Суліко?

Головою рожа смутна
Мовчки-но кивнула мені
І на землю пролила вона
Дві сльози-росини дрібні.

Пролунав у пишнім гаю
Солов'я дзвінкий голосок,
Я про милу запитав свою:
— Пташко, чи не ти Суліко?

Соловей покинув свій спів —
Голос затремтів у співця,
Розібрав я пісню ту без слів,
Бо співав він: — Милій, це я!

Сонце сіло. Вечір настав.
Небо вкрили сотні зірок.
Серед них яснішу я спитав:
— Зірко, чи не ти Суліко?

І немов почувши мене,
Спалахнула ясна зоря,
Промовляючи своїм вогнем:
— Милій, угадав ти, це я!

Став щасливий я без кінця,
Бо знайшов колишню любов —
Знаю я тепер усі місця,
Де живе моя Суліко.

Бухта Ваніно
1956

ПОГЛЯД

Коли в гурті зневажених бідах,
Так безпардонно відданих ганьбі,
Ловлю я, як найвище благо з благ,
Німих дівочий погляд на собі,

Відчувши в ньому ласку та привіт,
І співчуття, і приязнь, і любов,
Я молодію враз на двадцять літ:
О, раю мій!

Я знов тебе знайшов!

Нема в ту мить щасливішого, ніж я;
Бо погляд цей — мій найдорожчий дар,
Він мій всерозрішущий судія,
Без нього — раб я, з ним — всеможній цар!

Люблю на світі я з усіх речей
Іскріння незіпсованих очей!

Вихорівка
1958

ШЕЛЛІ

ФІЛОСОФІЯ КОХАННЯ

Струмки зливаються з річками,
А річки течуть в ок'ян,
Щиро дружить з небесами
Вітер і туман.
Мудрість Вічного Творця
З двох речей склада одну;
Так чом же нашим двом серцям
Жити в однину?

Пасма гір цілує грім,
Хвиля горнеться до хвилі,
І одна в садку моїм
Сохне айстра біла.
Місяць пестить простір вод,
Сонце землю обійма,
А що мені від цих ніжнот,
Як тебе нема?

Андзьоба
1957

В. ШЕКСПІР

МАДРИГАЛ

Старості ніяк з юністю не жити:
Старість це журба, юність це привіт,
Старість — холод зим, юність — зелень літа,
Старість — темна ніч, юність — сонця схід!

Старість це нудьга, це хвороб ланцюг,
Старість — животіння!
Юність це життя, це відваги дух,
Юність це горіння!

Старість не терплю я, тільки юнь люблю я!
Тільки їй — любов моя!

ВЕСНА

Навкруги щебетання весни,
Гомін-спів у гаях солов'їв;
І милуюся я зачарований —
Сад життя округ мене розцвів.

Воскресає в душі молодій
Ласка, радість, надія, привіт:
— Не сумуй, не тужи, дням весни радій!
Глянь навколо, який гарний світ!

А навколо розкішна весна —
Квітів-трав аромат запашний.
Чом же ти, чарівнице моя, сумна?
Усміх з вуст не даруєш мені?

Знаю я ту причину гірку,
Чом ти ходиш в зажурі сумна:
Не вернути нам нашу любов палку,
Не повернеться наша весна.

Рудник Матросова
1954

БАЙРОН

БАЙРОН

СПОГАД

Минуло все!

Рожеві дні

Тепер я бачу тільки в сні.

Коротким був світанок мій,

Ланцюг невдач охолодив

Палкої юности порив.

Прощай пора кохання й мрій!

Навіщо ж, спогад, ти живий?

ЛІСОВІ КВІТИ

Веселі квіти лісові!
Жовтаві, сині та рожеві!
Про що жалієтесь Творцеві
У зелен-росяній траві?

— Як нам цвісти насамоті?
І як нам зносити розлуку?
Наш жереб був би чиста мука,
Якби не бджоли золоті.

Коли стоять погожі дні,
Вони, літаючи над нами,
Розносять пошту між квітками,
Мов листоноші весняні.

У цвіті сил своїх та літ
Ждемо ми їхнього прильоту,
Щоб розігнав наш сон-дрімоту
І з милих уст приніс привіт.

Десь, так і ми, мов ті квітки,
Що ждуть весною бджіл-поштарок,
Ждемо цілющого нектару,
Який нам шлють серця палкі.

Вогніться ж полум'ям слова!
Будіть весну у наших душах!
Чаруй, піднось нас і зворушуй
Любови іскорка жива!

Сосновка
1979

НЕВІДОМИЙ ІНДІЙСЬКИЙ АВТОР

НА ПОДВІР'Я МАТЕРІ-ЗЕМЛІ . . .

На подвір'я матері-землі
О, дощ рясний, впади!
В деревах, квітах і траві
Бадьюру свіжість відроди!

Дощ — нектар для спраглих душ квіток,
Для краси, що повнить світ ущерть,
Для очей, для сміху, для думок,
Для кохання, що долає смерть.

Де тлін і прах, твій дотик там
Дає життя траві й квіткам,
Він воскрешає мрущий світ,
Як смертно-хворого бальзам.

Впади ж, як радість, як краса!
Хай все на світі воскреса!
По всіх усюдах в слухний час,
О, дощ, ти твориш чудеса!

П І С Н І Й Р О М А Н С И

ХТО З НАС НЕ ЗНАЄ. . .

Хто з нас не знає рідний куток?
Хагу похилу, тихий садок?
Млин над рікою, греблю та став?
Хто з нас не знає?

Хто з нас не знав?

Хто з нас не знає ранню весну?
Зорі в тумані, ніч чарівну?
Соняшний захід в сяйві заграв?
Хто з нас не знає?

Хто з нас не знав?

Хто з нас не знає юність свою?
Спів солов'їний в темнім гаю?
Дзвін-перебори в серці октав?
Хто з нас не знає?

Хто з нас не знав?

Хто з нас не знає зустріч в садку?
Перших цілунків радість п'янку?
Запах медових квітів і трав?
Хто з нас не знає?

Хто з нас не знав?

Хто б з нас вернути юність не хотів?
Слухати в серці пісні солов'їв?
Жити в обіймах у нижних октав?
Хто б з нас за сон цей душі не віддав?

Рудник Матросова
1955

НІЧ НАД МОРЕМ

В небі над морем блиснули зорі —
Крадеться нишком ніч чарівна;
Тут, де нас двоє, мила, з тобою,
Дружить з пільмою тиша нічна.

Море зітхає, зорі моргають,
Місячним сяйвом грає вода.

Що за причина?

Ніч, як хвилина,
Хутко, неспинно котиться час;
Нас тільки двоє, мила, з тобою,
Тиша з пільмою не зрадить нас.

Море зітхає, зорі моргають,
Місячним сяйвом грає вода.

І на світанні в раннім тумані
Нас при прощанні день застає;
Нас тільки двоє, мила, з тобою, —
Вмиймо росою щастя свос!

Море зітхає, зорі моргають,
Місячним сяйвом грає вода.

Рудник Матросова
1954

ВСЕ В ЖИТТІ БЕЗГЛУЗДО
ТА ПРИМХЛИВО. . .

(Переклад)

Все в житті безглуздо та примхливо,
Дні летять, ніхто не спинить їх:
Після свят гучних і галасливих
Квола старість прийде на поріг.

Приспів:

Гей, гітаро, чом бриниш так сумно?
Нам ридати ридма ще не час.
Хай життя минуло так бездумно,
Але пісня, пісня є у нас.

Срібнобілі кучері забули,
Що були яскравозолоті;
Згадувати будемо минуле
Ми з тобою вдвох на самоті.

Приспів:

Де ти, юність, без кінця і краю?
Чом так хутко час твій пролетів?
І невже я скоро заспіваю
Свій останній жалібний мотив?

Приспів:

ПОЇЗД, ЛИШИВШИ ДИМОК . . .
(Переклад)

Поїзд, лишивши димок,
Рушив в далекі світи,
Блиснув, немов світлячок,
Так, як всміхалася ти.
Тої ж акації цвіт,
Те ж мерехтіння вогнів,
Тільки затьмарився світ,
Довші зробилися дні.
Віриш не віриш, довші зробилися дні.

Майже тівроку, як ти,
Поруч зі мною жила,
Міг я до тебе зайти,
Ти завітати могла.
Скільки не мав я розмов,
Думав, що просто дружив,
Першу глибоку любов
Тільки тепер пережив.
Віриш не віриш, тільки тепер пережив.

Долю незнану свою
Ти виглядаєш в вікні,
Знай же, що в ріднім краю
Довші зробилися дні.
Віриш не віриш, довші зробилися дні.

РОМАНС
(Переклад)

Рідна мамо, згадай, як тебе не спитавши,
Я дівча незнайоме додому привів;
Ти зустріла її, зайвих слів не сказавши,
І заплакала так, ніби я завинив.

Я для неї знайшов і тепло, і турботу,
Не тебе, а її господинею звав,
Я її цілував, ідучи на роботу,
А тебе цілувати нераз забував.

Скільки раз ти мені, а не їй дорікала,
Що у чварах сімейних неправий був я,
Наше щастя й любов, як могла, зберігала,
Забуваючи дбати про власне життя.

Ми б розсталися з нею, хоч я і не знаю,
Тільки руки твої ту біду відвели,
Як я вдячний тобі, що ти скорб зберігаєш,
Той, що з нею ми вдвох зберегти не змогли.

П Е Р Е К Л А Д И
(Не включені до розділів)

В. ШЕКСПІР

СОНЕТ (1)

Світ жде від рожі парость молоду,
Щоб цвіт її навіки не зав'яв,
Щоб замість квітки всохлої в саду
Рожевий ряст, як море, забуяв;

І тільки ти сам гасиш у собі
Безсмертного життя палкий огонь,
Як той, що мре від голоду в ганьбі,
Сховавши в землю не один мільйон.

Ти — трубадур майбутньої весни,
Весь білий світ у образі твоїм,
Невже ж тобі з колиски до труни
Пристало йти самотником скупим?

На людство зглянься!

Хай твоя краса

Не гине, не гние, а воскреса!

В. ШЕКСПІР

СОНЕТ (3)

Себе самого в дзеркалі розглянь —
Чи не пора свій образ повторити?
Бо, не зробивши цього без вагань,
Ти осамотиш жінку — матір світу.

Чи є бодай одна між юних дів,
Що матір'ю твоїх дітей не стане?
І де той муж, який би не хотів
Потомство привітати довгождане?

В тобі твоєї матері весна
Знайшла свій другий, повний цвітом май,
І ти, чий волос вкрила сивина,
Весну свою в нащадках пізнавай.

Хто ж по собі не хоче кинуть слід,
Той, вмерши сам, припинить і свій рід.

В. ШЕКСПІР

СОНЕТ (4)

Чом ти, о, сину вроди і краси,
Лише на себе тратиш долі дар?
А як ти борг природі віддаси?
Хіба забувся, що вона — лихвар?

Навіщо ти так ревно бережеш
Те, що віддати маєш без торгів?
І чом неситим скнарою живеш,
Одержавши багатство від батьків?

Ведеш ти із самим собою торг
І дуриш ти себе самого сам —
Що скажеш ти природі про свій борг,
Як прийде час прощатися з життям?

Ти сам своїй красі втинаєш шлях,
А їй би жити й жити у віках.

В. ШЕКСПІР

СОНЕТ (6)

Запас жаги не вичерпавши вкрай
І соків-сил не виливши до дна,
Принаду свого літа-джигуна
Зимі-потворі нищити не дай!

Життю законний поверни процент,
Який воно збирає від віків,
Даруй йому (ти ж не скупий клієнт!)
Таких як сам, аж десять двійників.

Щаслившим станеш ти у десять раз,
Бо десять раз повториш образ свій,
Дарма, що смерть твою хапає сказ —
Ти лишишся між правнуків живий.

Увесь твій образ — взір краси й добра,
Нехай же він ніколи не вмира!

В. ШЕКСПІР

СОНЕТ (8)

Чому звук музики твій настроїв смутить?
Хіба красу засмучує краса?
В чім річ?

Чому тобі приємно чути
Все те, від чого туга воскресла?

Почувши звуки, здружені в акорд,
Ти в їхнім хорі докір пізнаєш,
Немов тебе питає дружній хор:
А чом же ти до нас не пристаєш?

Глянь, як струна, побравшись із струною,
Мов пара двох закоханих істот,
Бринить в одному стоголосім строю,
Чий дужий спів єднає безліч нот.

Цей хор без слів до тебе промовля:
— Один ти значиш менше від нуля.

В. ШЕКСПІР

СОНЕТ (10)

Раз ти себе не дуже бережеш —
В тобі любов до ближнього жива;
Так чом же ти в обійми не ідеш,
Які тобі кохання розкрива?

Десь, у тобі ще й інший дух живий,
Що над усе на світі ставить Я,
І він приспав красу в душі твоїй,
Дарма, що в службі їй — мета твоя.

Зміни себе!

Нехай побачить світ,
Що ти слуга любові та добру,
На ласку щедрий будь і на привіт,
Природу-матір слухайся стару:

— Хай той, кому кохання не чуже,
Свою красу у внуках збереже!

В. ШЕКСПІР

СОНЕТ (11)

Слабим та кволим з віком ти стаєш,
Тоді, як діти набирають сил.
Це кров твоя.

Невже не пізнаєш
Свою весну в красі юнацьких тіл?

Це наймудріша з мудростей життя,
Без неї вже давно б загинув світ,
Заскнів би серед тліну та гниття,
Постарівши за шість десятків літ.

На смерть засуджує природа всіх,
Хто злий, жорстокий, вредний і черствий,
Тобі ж, надавши кращих рис людських,
Вона говорить:

— Вічно будь живий!

Її печаттю став ти відтепер,
Щоб час твій слід ніколи не затер.

В. ШЕКСПІР

СОНЕТ (12)

Коли я бачу, як за днем йде ніч,
Здибаю цвіт, що в'яне по весні,
Читаю присуд старости з облич
І чую бій курантів на стіні,

Або дивлюсь, як листя губить гай,
Що був ховав од спеки табуни,
Або, як дружньо звозять урожай
Селяни з нив пожовклих восени;

Твою красу я згадую тоді —
Бо ж і її не пожаліє час:
Куди не глянь, зростають молоді,
Щоб оновити й замінити нас.

Не зітне смерть косою тільки тих,
Хто в поколіннях житиме нових.

В. ШЕКСПІР

СОНЕТ (13)

Чим став би ти, якби в твоїй душі
Вогонь любови вічної погас?
Ні!

Краще поколінням залиши
Свій образ, як взірець майбутніх рас.

Твоя краса — це позика в життя,
Узявши — поверни її назад,
І, смертне обминаючи гниття,
Зробився батьком хлопців та дівчат!

Лише гульвіса валить дім батьків,
Який стояти б і стояти б міг,
Бережучи від холоду й вітрів,
Від мряки й смерти мешканців своїх.

Нехай же, любий мій, почую я,
Як татом зве тебе твоя сім'я.

В. ШЕКСПІР

СОНЕТ (15)

Коли збагну, що всі, кого жде смерть,
Лише коротку мить живуть і квітнуть,
Що ріст і розпад — вічна круговерть,
Одному небові та зорям звітна,

Що люди розвиваються й ростуть,
Як тисячі бездоглядних рослин:
Вперед збирають соки та цвітуть,
А далі обертаються на тлін,

Тоді я прагну, поки вічна тьма
Не проковтнула твій прекрасний день,
Щоб юність ти не марнував дарма,
А пізнавав з моїх віршів-пісень,

Що той, хто з часом стане на двобій,
Повторить в поколіннях образ свій.

В. ШЕКСПІР

СОНЕТ (20)

Ти маєш стать жіночу від Природи
Жаги моєї владарка-владар,
Однак тобі жіночість мало шкодить,
Не знаєш ти ні примх, ні зрад, ні чвар.

Твій погляд лагідніший, ніж жіночий,
Він не лукавить.

Він усіх голубить,
Його мужчини слухають охоче,
А гурт жінок обожнює та любить.

Тебе Природа жінкою творила,
Та раптом закохавшись без тями,
Жіночу стать від тебе відділила,
І ти успадкував гріхи Адама.

Твоє кохання вкрав я у Природи,
Заживши море втіхи й насолоди.

В. ШЕКСПІР

СОНЕТ (22)

Я вже старий?

Ні, я не вірю в це,
Раз ти зі мною, юний друже мій,
Лише як зморщить час твоє лице,
Я згоден буду — смерти час близький.

Коли твоя душа живе в моїй
І б'ються наші, як одне, серця,
Хто доведе мені, що я старий,
Що юнь твоя мені не до лица?

Серцями розмінялись ми з тобою,
Щоб серце друга кожен боронив,
І так, як за дитиною малою,
За серцем друга стежив і глядів.

Бо в мить, коли зупиниться моє,
Не стане, друже, битися й твоє.

В. ШЕКСПІР

СОНЕТ (24)

Мій зір у мене в серці змалював
Живу святиню — твій би то портрет,
А я картині цій за раму став
І бережу красу твоїх прикмет.

Щоб образ цей в моїй душі не стлів,
Я збудував для нього в серці храм,
Але шибок у храмі не засклав —
Твої два ока замість вікон там.

Очей співпраця це братерства взір:
Твій образ в серці бережуть мої,
А сонце, щоб розглянути мій твір,
У вікна храму світить крізь твої.

Одно біда!

Не схоплять очі суть —
Створивши образ, душу не збагнуть.

В. ШЕКСПІР

СОНЕТ (26)

Кохання мого владарю!

Повір

Рабові неземних твоїх принад —
Мої листи це не художній твір,
Ні!

Це присяга вірності без зрад.

Бракує слів дотепності моїй
Всю відданність мою намалювати,
Але я вірю, що в душі своїй,
Ти убереш її в достойні шати,

Аж поки провідна моя плянета
Мій шлях наземний не освітить знов
І не додасть моїм словам кебети
Здобути право на твою любов.

Тоді не стану я любов ховати,
А зараз як тебе переконати?

В. ШЕКСПІР

СОНЕТ (27)

Стомившись від праці й мандрівок,
До ліжка на спочинок рветься тіло,
Спинити ж мандри в голові думок
Натомлений мій дух не має сили.

Мов ті прочани до своїх святинь,
Мої думки тебе шукати йдуть
І, утопивши очі в темрявінь,
Стулитися повікам не дають.

Моя уява бачить образ твій,
Що перед вічми привидом стає,
І, ніби діямант у тьмі густій,
Краси та блиску ночі додає.

Удень працюю я, мій дух — вночі,
Нам спокою обом не даючи.

В. ШЕКСПІР

СОНЕТ (28)

Коли від мене спокій мій тіка,
Знать, щастя знову не знайти мені, —
Вночі тривога денна не зника,
Дні гнітять ночі, ночі гнітять дні.

Забувши ворожнечу, ніч із днем
Рідняться, щоб завдати мені мук:
День — працею, а ніч — гірким жалем,
Що нам з тобою не з'єднати рук.

Щоб ніч не гнівати, хвалю я тьму
За те, що дня ясного нищить слід,
Щоб день не гнівавсь, я кажу йому:
— Ти світиш і щасливиш білий світ.

Та день мене не робить веселішим,
А ніч тужити змушує сильніше.

В. ШЕКСПІР

СОНЕТ (29)

Коли, забутий долею й людьми,
Клену я і себе і свій талан,
Турбую небо марними слізьми,
Щоб зглянулось на мій самотній стан;

Я заздрю тим, хто не згубив надій,
Хто має вроду, хто між друзів ріс,
Хто владарює на землі святій,
Кого шанують за знання і хист.

Та тільки-но згадаю я про тебе,
Як настрій мій, мов жайвір навесні,
Дедалі вище й вище лине в небо
Співати гімни щастю та весні.

За всіх царів багатший я стаю,
Коли любов пригадую своєю.

В. ШЕКСПІР

СОНЕТ (94)

Хто має силу, владу і права,
Але чинити злого зла не звик, —
Хто на серця та на уми вплива,
Хоч сам спокус не відає повік,

Тому належать всі дари землі,
Ніщо не гине марно у таких,
Вони — своєї долі ковалі,
Всі ж інші тільки служать коло них.

Травнева квітка красить білий світ,
Цвісти і жовкнути — її талан,
Та хай гниття зачепить ніжний цвіт —
Тим самим стане він, що і бур'ян.

З прекрасної буває річ гидка:
Цвіт, що гние, тхне гірше од будяка.

П Р И М І Т К И

АРБАТ — район Москви.
ГОЙЯ — еспанський художник.
ДНІПРЯНИ — село на Херсонщині.
ЕЛЬБРУС — гора на Кавказі, одна з найвищих у ССРСР.
ЕЛЬ-ГРЕКО — еспанський художник.
ЕОМ — електронно-обчислювальна машина, інакше:
комп'ютер.
ЗАК-ВАГОН — арештантський вагон, яким транспортують
в'язнів у ССРСР.
КЛЯЗЬМА — річка, на якій стоїть місто Володимир, славне
своєю спецтюрмою, де тоді відбував ув'язнення Ю. Шу-
кевич.
ЛУБ'ЯНКА — місце перебування московського КГБ.
НАЛЬЧИК — місто на Північному Кавказі, де деякий час
жила дружина автора.
НОРИЛЬСЬК — місто в Сибіру, де у 1953 р. відбувся масовий
розстріл страйкуючих каторжан (800 жертв).
МАНЕ — французький художник.
МАРТИНІВ ДЕНЬ — день святого Мартина, день традицій-
них народніх гулянь у Англії.
ПОТЬМА — станція у Мордовії, звідки починається відгалу-
ження залізничної колії, на якому розташовані мордов-
ські табори.
ПРЕСНЯ — район Москви.
РІЛЬКЕ — німецький поет, що його твори перекладав в
ув'язненні В. Стус.
САЛЬЕРІ — композитор, який за переказом із заздрощів
отруїв Моцарта.
СКАДОВСЬК — місто на Херсонщині.
ХУРЗУК — село на Кавказі.
ЧУНА — річка і станція в Сибіру, де на той час відбувала
заслання родина дисидентів Марченків.
ЯВАС — селище в Мордовії, де містяться концтабори політ-
в'язнів.

З М І С Т

	Стор.
ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ	5
ПРИСВЯТА	7
ДЖЕРЕЛА	13
Україно! Україно!	15
Як умру, моя люба дівчино...	16
Море мови	17
Рушив поїзд в далеку дорогу...	18
Мчить вперед за вагоном вагон...	19
Рідна мова	20
Р. Бернс. Всі люди — люди...	22
Т. Мур. Ходім за моря!	24
Дружині у День п'ятидесятиліття	25
Над словником рим	27
ДО МЕРТВИХ І ЖИВИХ	29
Хрест батькові	31
Пам'ятник матері	33
Орисі (Ірині Сенік)	35
Дитині	36
Дружині на день народження	37
Щасливої дороги!	39
Івасюкові	41
ІСКРИ ЛЮБОВИ У МОРІ НЕНАВИСТИ	43
Самотність	45
Уночі...	46
Порада	47
Іскра	48

	Стор.
З. Т.	49
Музикантові	50
Тиша	51
Пісня	52
Ірис	53
МОЄ РЕМЕСЛО	55
Мое ремесло	57
Коли натхнення племенисте...	58
Смерть тирана	59
До вас, навітники зловісні...	60
Лист до ЦК	61
П.Г.Т.	64
І Достоевський, і Толстой...	66
У альбом	67
Дуби	68
Мрійникам	69
<i>В. Шекспір.</i> Довершеність покращити не можна	73
<i>В. Шекспір.</i> Життя	74
Сонет	75
<i>Шеллі.</i> Озимандис	76
МІЙ МАНІФЕСТ	77
На одержання календарика	89
Маніфест	80
Причта про рученята	82
Важко	85
Майже парадокс	87
Засторога	89
Храм науки	91
Напередодні ігрищ	93
ПРО ГРИЗЬ ТА БОЛІ НІ МУР-МУР!	97
Дружнє слово	99
О. А.	100
Березнева гіпнорама	101

Новорічний залп	102
Трактат про лябораторний вік	106
Лінгвістичний етюд	109
Курс на Сосновку	110
Новорічний каламбур	111
За рік — п'ятдесят!	113
<i>В. Шекспір.</i> Зітхань не треба, леді!	114
<i>Шеллі.</i> Добраніч	115
<i>В. Шекспір.</i> Сонет (154)	116
Хто в світі найдужчий?	117
Будь ласка хату іди зачини!	118
Струмок свідомости	120
Війна слівес (1)	122
(2)	124
(3)	126
Чи такий вже я малий?	129
СПІВАЮ, БО ЛЮБЛЮ ЙІ	133
Н. Н.	135
<i>Маккей.</i> Для кого всі пісні свої . . .	136
Очі	137
<i>Брюсов.</i> Жінці	138
Суліко	139
Погляд	141
<i>Шеллі.</i> Філософія кохання	142
<i>В. Шекспір.</i> Мадригал	143
Весна	144
<i>Байрон.</i> Спогад	145
Лісові квіти	146
<i>Невідомий автор.</i> На подвір'ї матері-землі	147
ПІСНІ Й РОМАНСИ	149
Хто з нас не знає?	151
Ніч над морем	152
Все в житті безглуздо та примхливо . . .	153

Поїзд, лишивши димок...	154
Романс	155
ПЕРЕКЛАДИ	157
В. Шекспір. Сонет (1)	159
” ” (3)	160
” ” (4)	161
” ” (6)	162
” ” (8)	163
” ” (10)	164
” ” (11)	165
” ” (12)	166
” ” (13)	167
” ” (15)	168
” ” (20)	169
” ” (22)	170
” ” (24)	171
” ” (26)	172
” ” (27)	173
” ” (28)	174
” ” (29)	175
” ” (94)	176
ПРИМІТКИ	177
ЗМІСТ	181

TULA-online.org